नं. ५३४४

अधिकार-संग्रहः सव्याख्यः

तैलिंग्यां

× × × ×

पत्र सं. २१ ——— लग्न ×

विषयः धर्मशास्त्रम्

अधिकारसंग्रहः सव्याख्यानः
तेलिंगदेशलिप्यां

५३४४

5344
F = 21
तैलगू भाषा

अधिकार संग्रह प० २०

[illegible]

అధికారసఙ్గ్రహః॥ శ్రీమతే రామానుజాయ నమః॥ శ్రీమతే నిగమాన్తగురవే నమః॥ శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ వేదాన్తాచార్యవర్యో మే సన్
న్నిధత్తాం సదా హృది॥ ఇహ ఖలు భవాన్ కవితార్కికసింహః సర్వతన్త్రస్వతన్త్రః శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః వేదాన్తాచార్యవర్యః రహస్యత్రయసారా
ర్థాధికారార్థసఙ్గ్రహేణ శిష్యబుద్ధిసమాధానం కుర్వన్ ఆదావాచార్యప్రణామరూపమఙ్గలవ్యాజేన స్వరూపయాథాత్మ్యజ్ఞానం ప్రార్థయతే ప్రప
దనమయే ఇతి విద్యాఖ్యే ప్రపదనమయే పృథగుపాయత్వేన ప్రమాణప్రసిద్ధే ప్రపదనే ఇత్యర్థః స్వార్థమపి తత్ర ప్రతిష్ఠితమతి సఙ్క్షిప్తం అనేన
మహావిశ్వాససూచితం దయాధనాః కృపామాత్రప్రసన్నాః శిష్యానువృత్తినిరపేక్షా ఇత్యర్థః శఠరిపుశుకవ్యాసప్రాచేతసాదీనాం నిబన్ధనేషు ప్రబలేషు గ్రం
థేషు క్రమేణ సంహితాన్యాసేన పరిణతయా కర్మజ్ఞానయోరఙ్గత్వాత్ శక్తిస్థిరాధికారత్వాచ్చ అనుపాయతయా ప్రపత్తిరేవానురూపోపా[illegible] ఇత్యేవం వి య
ధబుద్ధ్యా పరిపక్వయా శ్రద్ధయా శుద్ధం నిష్కంపం ఆశయః ఆశయో యేషాం తే తథోక్తాః దేశికాః మమ జ్ఞానాదిగుణార్హపాత్రస్య ప్రజ్ఞాదాయం ప్రకృష్టం జ్ఞానం ప్రజ్ఞాత
దీయశేషత్వజ్ఞానం ప్రపదే ప్రతిపదం సన్తతమిత్యర్థః దిశన్తు యద్వా పదే పదే ప్రాప్యత ఇతి పదం ప్రాప్యం తత్ప్రతి ప్రజ్ఞాదాయం స్వరూపం జ్ఞానం అథవా
విద్యాఖ్యే ప్రపదనమయే అప్రతిష్ఠితమితి సఙ్కల్పే ప్రజ్ఞాదాయం అమోక్షత్వేన వ్యాపేక్షిత్వశరణ్యాఖిమతత్ప్రక్షణమాత్రనిష్పన్నత్వాదితి జ్ఞానం ఇహ ==

ప్రపదనమయే విద్యాఖ్యే ప్రతిష్ఠితమతి సం ప్రతిపదమిహ ప్రజ్ఞాదాయం దిశన్తు దయాధనాః శఠరిపుశుక == ...లం వ్యపదేవ్యైదేశికాః దేశికాః
వ్యాసప్రాచేతసాదినిబన్ధనక్రమపరిణతశ్రద్ధాశుద్ధాశయా మమ దేశికాః॥౧॥ యతిమహా[illegible] దమన్మథశరో[illegible]
యనాథాదయస్త్రయ్యన్తప్రతినన్దనీయవివిధోదన్తాః స్వదన్తామిహ శ్రద్ధాత్ వ్యశరణ్యదంపతిదయాదివ్యాపగావ్యాపకాః స్వార్థవిప్లవవిరు

ఇదానీమిహ దిశన్తు దదన్తు ఇ[illegible] ర్థనాయాం లోట్॥౧॥ ఇదానీం స్వస్య తేషు విశ్వాసం ప్రార్థయతే యతిరితి యతే అవిచ్ఛిన్నసమ్ప్రదాయాః నాథాదయః దేశికా
స్త్రయ్యన్తైర్వేదాన్తైః వేదాన్తవాక్యప్రమాణైః ప్రతినన్దనీయాః స్తోతవ్యాః వివిధాః స్వరూపోపాయపురుషార్థప్రతిపాదకతయా నానావిధాః ఉదన్తాః
ఉద్దేశవాక్యాని యేషాం తే తథోక్తాః శ్రద్ధాతవ్యయో వాత్సల్యశీలాదివిశిష్టతయా విశ్వసనీయయోః చరణయోః ప్రపత్త్యర్థం దంపత్యోః అనే
న విశిష్టస్యైవోపాయత్వమితి సూచితం తయోర్దయయా స్వైరదివ్యాపగా మన్దాకినీ తస్యాం వ్యాపకాః తత్పాత్రభూతా ఇత్యర్థః స్వార్థయా పరస్పరసఙ్గేషు యా
విప్లవః ఉపద్రవః యస్యాం సా యస్య విప్రలంభానాం కుమతీనాం పదవీ తస్యాం దేశికాః విముక్తాః త్రయ్యన్తత్వాది విశేషణత్రయేణ తథాక్రమం జ్ఞాన
శక్తివైరాగ్యాణి సూచితాని దేశికానాథాదయః అస్మద్గురుపర్యన్తా ఇత్యర్థః అపేక్షితి రస్యతేః మన్మథశరైర్యస్యాదః పరావరమోయేన తస్మై అనేన ఆచార్య
కృపాహేతుభూతం విష్ణోః కటాక్షస్యాదృష్టాది ప్రమాణప్రతిపాదితమఙ్గాదికం సూచితం యద్వా మన్మథశరైరాశాంధయ నిరస్తకామశరవికారాయేత్యర్థః
ఇహ వాత్సల్యైకవిషయాయ మహ్యం స్వదన్తాం రోచన్తాం తేషు మమ విశ్వాసో భవత్విత్యర్థః॥౨॥ — — — — — — — — — — — — —

అథపూర్వోక్తవిధిపరిపాకస్య సర్వసిద్ధాంతసిద్ధత్వం ప్రదర్శనప్రయత్నస్య ప్రపత్త్యుత్తరకాలగుణానుభవకైంకర్యాదిరూపవృత్తిర్ముక్తావప్యనుగ్రతాం
ప్రతిపాదయన్ తాదృశాధికారిణో దుర్లభతామాహ కర్మావిద్యాదీతి పురుషం పురుషం ప్రతి ఇతి ప్రతిపురుషం తత్ర తత్పురుషభేదేన కర్మావిద్యాదీనాం
వైచిత్ర్యసమాహార ఆదిశబ్దేన సంసార ఉచ్యతే అవిద్యాశబ్దేన అనాత్మన్యాత్మబుద్ధియోగ అస్వే స్వమితి యా మతిః అవిద్యా తదుపసంభూతి బీజమేతత్ ద్విధాస్థిత
మిత్యుక్తా అవిద్యోచ్యతే అనాదిః తేషాం కర్మాదీనాం త్రయాణాం ఘటీయంత్రన్యాయేన పునః పునరుత్పత్త్యా అనాదిత్వం విచిత్రః పురుషభేదాంతానావిధప్రవాహో
యస్య తస్మిన్ తథోక్తే సతి తత్ర తత్ర ఆవిర్భవానుభవోన్ముఖతాలోవివిధకర్మభేదాంతానావిధసర్వేషు సిద్ధాంతేషు సిద్ధాః సంప్రతిపన్నా విపంక్తిః పరిపాకో భవతి
పాచ్యవత్త్వేన సుకృతపరిపాకేన లబ్ధః ప్రాప్తః సావకాశోపయోగస్య ప్రథమగురుత్వపాకతయా కదాచిత్ గృహ్యమాణః ఏవం ముక్తైశ్వర్యమంతే యస్య సాధ

కర్మావిద్యాదిచక్రే ప్రతిపురుషమిహానాదిచిత్రప్రవాహే తత్ర త్వావిర్విపంక్తిర్భవతి పావివిధా సర్వసిద్ధాంతసిద్ధా తల్లభ్యస్సావకాశప్రథమగురుకలే
పాగృహ్యమాణః కదాచిన్ముముక్షైశ్వర్యయోగం తసంపన్నిరపి భవితా కశ్చిదిత్థం విపశ్చిత్ శ్రుతిపథవిపరీతం క్షేవలకల్పం శ్రుతౌవ ప్రకృతిః పురుష [illegible] గప్రాపకాం
శోనపథ్యః తదిహ విబుధగుప్తం మృత్యుభీతా విచిన్వంత్యుపనిషదమృతాబ్ధేరుత్తమం సారమార్యాః ॥౭॥ - - - - - - - - - - - - - -

తత్తేన పంచగుణానుభవకైంకర్యరూపా వృత్తిః తస్యాన్ విధిః నిక్షేపస్య నవముపి భవితా ప్రథమం సుకృతపరిపాకః పశ్చాత్ ప్రపంగావన్యయః అనం
తరం గుణానుభవరూపా వృత్తిస్తతో ముక్తైశ్వర్యమితి క్రమో ద్రష్టవ్యః ॥౭॥ ఉపాయోపాయసంబంధకహి తత్స్వరూపానురూపప్రతిపత్తిప్రకాశకమూలమం
త్రంచపూర్వైరనుసంహితమిత్యాహ ఇతి సారనిష్కర్షాధికారః శ్రుతిపథేతి శ్రుతిపథవిపరీతం న హింస్యాత్ సర్వభూతానినకలం ఞం భక్షయేన్నానృతం వదేదిత్యాదివేదమా
ర్గవిరుద్ధం హింసాదిరూపం కర్మ క్షేవలకల్పం విషతుల్యమితి యావత్ శ్రుతౌ చ శ్రూయతే శ్యేనేనాభిచరన్ యజేత స్వర్గకామో యజేతేత్యాదివిధివిధేయకశ్రుతౌ సత్త్వమపి క్రతుపురు
షయోర్దేవాత్మనో యోగస్స పునస్సంబంధస్సప్రాపకాం శోఽన్యతిష్ఠామాదిరూపసాధనవిశేషః పథ్యోపి పునస్సంసారాపాదకత్వాదాత్మహితో న భవతి ఆధృతం చ సా
క్షారణాత్ ఉపాయోపాయయోః స్వరూపప్రతికూలతాపత్ మృత్యుభీతాః ప్రకృతిసంబంధభీతాః ఆర్యాః ఆచార్యాః ఆత్మానాత్మజ్ఞాః ఇహ సంసారదశాయాం విబుధైర్జ్ఞానిభిర్గు
ప్తం సురక్షితం ఉపనిషదమృతాబ్ధేః వేదాంతదుగ్ధసముద్రస్య ఉత్తమం శ్రేష్ఠం ప్రధానమితి యావత్ ఉద్ధృతమితి పాఠః ఉద్ధృతం మథితం సారం మంత్రాఖ్యం విచిన్వంతి ప్రార్థ

(అ) ధి॥ సం ౦౪ అనంతరం తేషామేవ హర్షణమాహ సాస్త్రవ్యుత్పత్తి వ్యాఖ్యాన జ్ఞానానుష్ఠానపూర్ణతయా సర్వమనోహరా హ్యేతే వపద్యంతే దేవసింహాసనమితి రూపితరూ
౨ పకం తస్మిన్ రసికస్య ఆసక్తస్య హయగ్రీవస్య హంసైవ ఊర్మి[illegible]షః తరంగధ్వనిః తేన క్షిప్తా నిరాకృతా ప్రత్యర్థినాం ప్రతివాదినాం దృప్తిః దర్పః దోషపసా
త్ఘోక్త్వాదేశవిప్రకృష్టానామపి దిగ్భిర్యయం ముఖేన నిరాస ఇత్యాహ దిక్ప్రసిద్ధేతి దిశవ ప్రసౌధా హవ్యాఖ్యాని తేషాం బద్ధానాం స్థాపితానాం స్త్వైక్రగాణాం యసూష
కానాం ధ్వజానాం పటపవనస్య పట సంబంధి వాయోః స్ఫీతత్వాపేగేన నిర్ధూతాని తత్తత్ సిద్ధాంతానాం స్తోమాః సమూహాః తథా వితూలస్తవకాని కార్పాసరాశయః
తేషాం విగమనేన వినాశేన నవశక్త్యా విశదాః సద్వృత్తనీపన్యాసః స్మృతికాయస్యాః హంత ఘోక్త్రా ఖిలగుణావమక్తసమస్తకల్యాణగుణానామస్మద్గురూణాం పంక్తిః అస్మ
దాచార్యప్రాచార్యాణాం పరంపరా యతిసమ్మోత్కర్షేణ వర్తతే॥౨॥ అథ క్రియమాణస్య గ్రంథస్య మోక్షైకపరమంత్రయోజనమితి పరాన్ ప్రత్యుపదిశతి అపో
2 ఢా తదధికారః పఠతేతి। హే సుధియః సారాసారవివేకజ్ఞాః యూయం నవపదవ్యాం సంసారమార్గే గతాగతేషు యాతాయాతేషు ఖిన్నత్వం దీర్ఘపాదత్వం విగమితి॥

వ

వ్యాఖ్యావ్యుత్పన్నసింహాసనరసికహయగ్రీవహంసోర్మిఘోషక్షిప్తప్రత్యర్థిదృప్తిర్యతిపతిగుణాపంక్తి
రస్మద్గురూణాం దిక్ప్రసౌధాబద్ధకైతవధ్వజపటపవనస్ఫీతినిర్ధూతతత్తత్సిద్ధాంతస్తోమతూలస్త[illegible]కవిగమనవ్యక్తసద్వ
ర్తనీకా॥౩॥ పఠతరహస్యత్రయసారాదుద్ధృతమధికారసంగ్రహం సుధియః యూనమపదవీగతాగతఖిన్నత్వం కామసంతః
॥౪॥ మణివర ఇవ శౌరేర్నిత్యహృద్యోపి జీవః కలుషమతిరవిందన్ కింకరత్వాధిరాజ్యం విధిపరిణతిభేదాద్వీక్షితస్తేన కాలే గురుపరి షదుపజ్ఞం ... (marginal addition)

యావత్ యూయం సంతః సంతుష్టాన్ తో యది తర్హి రహస్యత్రయసారాదుద్ధృతం రహస్యత్రయసారాఖ్యగ్రంథాత్ సారతమస్య న పృథక్ కృతం అధికారాణాం సం
గ్రహం తే అస్మిన్నితి అధికారసంగ్రహః సారగ్రంథం పఠత యుయం యుపఠతే తస్యానేన యుయమో స్మరణమాత్రమేవాలం స్వార్థజ్ఞాననిబంధ ఇతి వచ్యతే॥౪॥ అథ నిత్యసూరి
కల్పస్య చేతనస్య పతాదృశ పురుషార్థానుపలబ్ధౌ హేతుం దర్శయన్ ఉత్తరత్ర తత్పురుషార్థలబ్ధయే గురుపరంపరాప్రాప్తం మంత్రత్రయమేవ సాధనమితి
వక్ష్యన్ కామస్త్రస్తధనంజయ భగవతే యమానక ఔస్తుభిత్రమిత్యాహ మణివరేతి జీవః చేతనః శౌరేః పురుషోత్తమస్య మణివర ఇవ కౌస్తుభ ఇవ నిత్యహృద్యోపి
నిత్యం మనోహరోపి అనేన జీవస్య సంసారానర్హత్వం కౌస్తుభాభిమానదేవతాత్వం చ సూచితం కలుషమతిః అనాదికర్మవాసనయా సంకుచి
తజ్ఞానః కింకరత్వం కైంకర్యమేవ అధిరాజ్యం సార్వభౌమత్వం అవిందన్ అలభమానః విధిపరిణతిభేదాత్ భాగ్యపరిపాకవిశేషాత్ తేన భగవ
తా కాలే యుగకాలే వీక్షితః గురుపరిషదుపజ్ఞం తం స్వేన గృహీతం స్వం మంత్రరత్నం త్రయం ప్రాప్య గోపాయతి మంత్రం ప్రయత్నేన గోపయేదితి స్మరణాత్॥౫॥

పూర్వశ్లోకోక్తశరీరశరీరిభావసంబంధస్య భాష్యవిద్భిః పరవాదినిరసనముఖేన సునిశ్చితత్వాత్ భగవత్ భాష్యకారైష్టు ఉపకారమనుసంధత్తె
పదేశ ఇతి యతిసార్వభౌమేన భగవద్భాష్యకారేణ కథితం అవిద్యా అనాత్మన్యాత్మబుద్ధిరూపా సైవ తమః తస్య ప్రత్యూషం నివర్తకమితి భావః
వంసకలప్రమాణానుగ్రహీతం ప్రతి తంత్రం ప్రసిద్ధతంత్రం సిద్ధాంతం ప్రతి వంయుగె కలియుగె కశ్చిద్విపశ్చిత్తమః బ్ఞానాధికతమః విదాన్ధరాదిబా
నీయాదధితత్త్రైకప్రయతస్మిన్ బ్ఞానిని తెషాం తెషాం మతానాం స్థాపనానివార్యవాంః తస్మిన్ పావాత్రైన లుత్సుకెన ప్రథమానానాం ప్రవృద్ధానాం ప్రా
తుకానాం పాతువాదినాం కథావాదాః తఎవ కల్లోలాః తెషాం కోలాహలః ఘోషవిశెషః మూర్ధ్ని తిశీఘ్రమెవ విలయం వినాశం ముపైతి వినాశం ప్రా
ప్నోతీతి యావత్ ॥౧౦॥ అష్టనెన మూలమంత్రెణ ప్రాప్యస్య ప్రపన్నరూపమిత్యాదిష్టప్రమాణ ప్రతిపాదితమర్థపంచకం ప్రతిపాద్యత ఇత్యాహ అర్థ
పంచకాధికారస్సంగ్రహ్యతె ఆదౌ ప్రాప్యమితి ఆదౌ అకార ఆదిర్యస్య తస్మిన్ ఆదిశబ్దెన నారాయణపదముచ్యతె ప్రణవస్య అకారెణ నారాయణపదెన

యద్భృతం యది సర్వశౌమ కథితం విద్యాదవిద్యాతమః ప్రత్యూషం ప్రతితంత్రమంతిమయుగె కశ్చిద్విపశ్చిత్తమః తత్రైక ప్రమూర్ధ్ని
త్యుపైతి విలయం తత్రన్యమతస్థాపనా పావాత్త ప్రథమాన వ్యాయుత్రకథాకల్లోలకోలాహలః ॥౧౦॥ ఆదౌ ప్రాప్యం పరమమనఘం
ప్రాప్తృరూపం చ మాదావిష్టోయాయం త్వనయనమసోరీప్సితార్థం చ మధ్యె తద్వ్యాఘాతం మమ తు ఋతిగిరివ్యంబుయంతం మనుం తం తత్ప్రయం చ ప్యయ [illegible]

అనఘం నిఖిలహేయప్రత్యనీకం పరమం సకలగుణైకతానం ప్రాప్యం ప్రపన్నస్వరూపం చ ప్రాప్యమిత్యనేన సంబంధః మకారాదిర్యస్య తస్మిన్
మాదౌ ఆదిశబ్దేన నారపదం లుప్తచతుర్థ్యంత ప్రతిపాదితె మకారెణ నారపదెన చతుర్థ్యంతెన ప్రాప్తుర్జీవస్య స్వరూపమస్యాపి వర్ణాఖ్యయం తర్విత్య
నెన సంబంధః అయననమసోః అయనపదెన మః పదెన ఇష్టస్య పరమపురుషార్థస్య ఉపాయం వ్యంఖ్యయం తం నారమయతి ప్రణయతీతి వ్యు
త్పత్త్యా అయనశబ్దస్య ఉపాయవాచకత్వం గచ్ఛత్యపి నంశరణాశ్శరణ్యం పురుషర్షభాః ఇత్యుపదెశానంతరం పద్యసహితాష్టపర్వైన మస్త్వత్ప్రఖ్యనాదర్శనమి
త్యనుష్ఠానశ్లోకె శరణశబ్దస్థానెన మః పదప్రయోగాత నమఃపదస్యాపి స్థానప్రమాణన్యాయెన ఉపాయవాచకత్వం సిద్ధం చతుర్థ్యం చ యత్ర చతుర్థ్యంశ్లప్సితమర్థం
ప్రాప్తిఫలం కైంకర్యమితి యావత్ మమ శ్రుతిగిరి నమఃపదస్థమకారె అహంకారమమకారాత్మకం తద్వ్యాఘాతం తస్య కైంకర్యస్య వ్యాఘాతం విరోధినం చ వ్యఖ్యయంతం
ప్రతిపాదయంతం తత్సకలవెదాంతసారభూతం మనుం మూలమంత్రం ప్రత్యయంతెన మనునా తుల్యమర్థపంచకప్రతిపాదకత్వేన మంత్రెణ సమానమితి యావత్ ద్వయ
మపి విదన్ పురుషః సర్వవెద సర్వజ్ఞ ఇతి సంమతః సకలౌకసంప్రతిపన్నో భవతి అర్థపంచకస్యైవ సకలశాస్త్రప్రతిపాద్యత్వాత్ తద్జ్ఞానవాన్ సర్వజ్ఞో భవత్యేవేతి

అ॥సం॥గ్రు॥
౩

అథ రహస్యత్రయార్థజ్ఞానవతాం మహాసంతి కాపంక ఖన్యాయేన దుర్లక్షతాం వదన్ సపరిఖన స్వతస్సర్వ సర్వాతిశా ॥౧॥ తత్ర మహాశాఖానామితి శా
ఖానాం వేదాంతానాం ముపరి అగ్రభాగే ఉపనిషదితర్థః స్థితేన మూంత్రేన మనునా మూలమంత్రేణ లబ్ధః జ్ఞాతః శ్రీకాన్తస్వరూపం యేన సః తద్యోక్తః
సత్త్రాపాతు సత్కల్పజ్ఞు యేన సత్తాయాః పురుషార్థసిద్ధేః హేతుః సత్కల్పజ్ఞు యేన సత్కల్పజ్ఞు యోయసులతేన ధృయేన మంత్రరత్నేన సత్కల్పఢిలపాశాస్త్రార్థః
కల్పతరూ యంతరయిత్వర మిత్యుక్త్వా సత్కల్పజ్ఞయః పురుషార్థహేతుః ఖయాంతరం యుకాలక్షేప్య పార్థమితి ఖ్యాపః సత్కలం త్రాలం మోక్ష పర్యంతం కాలం
ధృయేనక్షిపత్ వేదానాముత్తంసాః కర్ణభూషణాని వేదాంతాః ఇతి యావత్ తేషు విహరమాయ సపసమాసౌ సారథిః కల్పః పసదయా యాగం ఫః ప
రిపాకః స్ఫురమాశ్లోకః తేన విస్రంభితః సంభూతవిశ్వాసః స్మై ఆశు మర్యయర్కాప్రాయుత్త్ర ఇతి యావత్ మూలమంత్రేణ స్వరూపం జ్ఞాత్వాపధృయేన సత్త్రం స
పాదయతే నైవ కాలక్షేపం కుర్వన్ చరమశ్లోకేన విశ్వాసయుత్తః సారజ్ఞః కస్చిద్ధ్యనే అస్తి యది సయూథః సపరిఖనః స్సుఖనానాధః అస్మాకం

శాఖానాముపరి స్థితేన మనునా మూలేన లబ్ధాత్మకస్సత్త్రాపాతు సత్కల్పజ్ఞుయేన సత్కలం కాలం ధ్యాయేన క్షిపత్ వేదోత్తంసవిహారసారథిదయాగుం
ఫేన విస్రంభితస్సరకో యది కశ్చిదస్తి భవతే నాథస్సయూథస్సనః ॥౨౫॥ ఆధేయత్వప్రభృతి నియమైరాదికత్రయాక్షరేణ సత్రస్థే మప్ర[illegible]తన మపతోప్యేతదా
యత్రమేతత్ విశ్వం పశ్యన్తి భగవతో వ్యాపకాదర్శదృష్టిం గాంచేరానామత్ర తగీతాం గాపాతే చిత్రవృత్తిం ॥౨౬॥ - - - - - - - - - - ..

ధ్యే పాత్ర ధ్యే
ష్టి దర్పణాప
[illegible]

స్వామి టీ॥౨౫॥ అథ మూలమంత్రార్థపరిజ్ఞానేనైవ వేదాంతతాత్పర్యమపి నిశ్చేతుం శక్యత ఇత్యాహ ప్రతితంత్రసారోద్ధారాధికారః ఆధేయత్వేతి వ్యాపకో
మూలమంత్రః తస్య వ్యాపకవస్తుప్రతిపాదకత్వాదధ్యాహారం వినా అర్థప్రతిపాదకత్వాచ్చ వ్యాపకత్వం స ఏవ ఆదర్శః దర్పణం తస్మిన్ దృష్టిర్యస్య సః తాదృశః
పురుషః విశ్వం చేతనాచేతనాత్మకం జగత్ ఆధేయత్వ ధాయిత్వం ప్రభృతి యేషాం తే తే నియమా ధర్మాః ప్రభృతిశబ్దేన శేషత్వ నియమ్యత్వ
యోగ్రహణం యన్నియామ్యాయద్ధార్యం యచ్ఛేషభూతం తత్ తత్సర్వం శరీరమితి లక్షణాత్ ఏతైర్నియమైరాదికత్రయాక్షరభగవతః శరీరమితి పశ్యన్
జానన్ చ పశ్యన్ జగత్ సత్రస్థే మత్ప్రపతన ఫలేషు సత్రాస్థితి ప్రపతన ఫలేషు విషయేషు ఏతత్ ఏతస్య భగవతః ఆయతమధీనమితి చ పశ్యన్ జానన్
గంభీరాణాం దుర్బోధానాం అకృతకగిరాం అపౌరుషేయవాక్యానాం వేదాంతానాం చిత్రవృత్తిం తాత్పర్యం గాహతే అనాయాసేన జానాతి ॥౨౬॥ రామరామరామ

అథ షట్తత్త్వషోడశతత్త్వవాదాదికం తత్త్వత్రయజ్ఞానవత్తా నిరాకర్తుం శక్యత ఇత్యాహ ఆ వాయోర్దర్శపత ఇతి తత్ర దర్శేషు తేషు తే
ష్వర్థేషు విషయేషు ఆవాయోర్దర్శపతః ఆ తర్కణా వితర్కణాభ్యాం జ్ఞానమానయోః అప్రమాస్వ్యశతానాం త్వాత్ బహుత్వాత్ కవిధీవత్ కవిబు
ద్ధివత్ చిత్రవత్ అత్ర కర్మణః వ్యష్టి నిరవధీనాం క్రమవానాయుక్తీనాం క్రమతర్కాణాం కాంతా మనోహరాః కృతాంతాః సిద్ధాంతా నికతి కతి స్యుః అ
నేకధా ... భవేయు రితి యావత్ తాని సిద్ధాంతాని సహసా అష్టుం నిరాకర్తుం తత్త్వాలోకః నిస్సమస్తాన్ సమస్తాన్ ప్రభవతి పునః సంశ
యమాశంక్య అత్ర దృష్టాంతముఖేన నిరాకరోతి పుంస్త్వతత్త్వేనయథా ధేనత్వ దృష్టిః సతి ప్రాక్ శివాస్వాణుర్వేత్తి ధీః పునస్స్వేన భవతి ॥౧౬॥
పూర్వేణ శ్లోకే త్రితత్త్వత్రయమధ్యే పరితః ఈశ్వరః మోపేత్యాశంక్య ప్రయుంక్తే పతిరేవ వేదాంతైశ్వర్యేన ప్రతిపాద్యత ఇత్యాహ పరదేవతాయా ర
మార్థాధికారః ఆత్మైకత్వమితి ఆత్మైకత్వం ఏకజీవవాదః దేవతైకత్వం ఇం ప్రథిస సర్వదేవతైక్యవాదః త్రికాల బ్రహ్మాదిదేవతా త్రయాత్ సమధికః అతి

ఆవాయోర్దర్శపతః స్యుః కతి కతి విధీవి క్రమవత్ తత్ర దర్శస్థావనం తావదవినాస్స్వరనవధి క్రమవానాయుక్తి క్రాంతాః కృతాంతాః తత్త్వాలోకస్తులోష్టుం ప్రభ
వతి సహసా నిస్సమస్తాన్ సమస్తాన్ పుంస్త్వతత్త్వేన దృష్టిన నభవతి పునః ప్రాక్ శితా స్వాణుతాం ధీః ॥౧౬॥ ఆత్మైకత్వం దేవతైకత్వం త్రికసమధిగతా తుల్య
తైకత్వం త్రయాణా మనవ్యస్త్రేశ్వరభమిత్యావిపునిరద్రియం వినసంతః త్రైయ్యం త్రైరేకత్వం త్రైస్త్రదనుగుణామనువ్యాసముఖ్యా త్రిశృత్రిమన్నారాయణో
నః పతిరఖిలతనుర్ముక్తిదో ముక్తభోగ్యః ॥౧౭॥

రిక్తః తస్యావస్త్రత్ర ఉత్త్రీర్ణ బ్రహ్మవాదః తులతా సర్వదేవతా సామ్యవాదః త్రయాణాం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రాణాం స్త్రైక్యం అభేదవాదః అనవత్ర విష్ణు
వతి రిక్తేషు విశ్వరత్వం పారమ్యం దేవతాంతర పారమ్యవాదః ఇత్యాదిశబ్దేన సూనవాదాదేర్గ్రహణం అనిపుణానాముజ్ఞానినాం ఫణిలేశాప్రాప్తి
సంతః దేవతా పారమ్యవేదినః నాత్రియంతాన గణయంతి ఈశ్వరః క్రైంపేత్రి వేతత్రైప్రాత్రైయ్యం త్రైవేదాం త్రైః యత్కత్రైః పరస్పరావిరోధిభిః త్రయ్యం
త్రైః తదనుగుణాభిః వేదాంతానుసారిణీభిః మనువ్యాసముఖ్యానాం ముక్తిభిః స్మృతిభిః సరూపాభిః శ్రీమన్నారాయణ శ్రీమాని త్యేతదీశ్వరని
పత్యం నారాయణో నః పతిః ఈశ్వరః శరీరవాచి శబ్దానాం శరీరిణి పర్యంతత్వాన్నియమాత్ బ్రహ్మాది పారమ్యప్రతిపాదకశబ్దానాం శరీరిణి నారాయ
యణ ఏవ పర్యవసాన మాహ అఖిలతను రితి నిఖిలచేతనాచేతన శరీరకః ముక్తిదః మోక్షప్రదః ముక్తభోగ్యః ముక్తానుభావ్యః ఏతావృశో నాన్యః కశ్చిదా ॥

అధి॥ సం॥ ౮

పూర్వస్మిన్నుక్తమర్థపంచకం స్వానుష్ఠానపయుక్తేన విశిష్య నిరూపయతి ప్రాప్యమితి సమస్తస్య చేతనాచేతనాత్మకస్య జగతః శేషిస్వామి
త్వప్రాప్యమహో పరమమితి నిఖిలహేయప్రత్యనీకకల్యాణైకతానతయా సర్వోత్తరమిత్యర్థః బ్రహ్మ ప్రాప్యం న స్వర్గాదయః తేషాం హే
యత్వత్వనేకతాదోషాన్వితేన ప్రాప్యత్వాసంభవాత్ అహం శేషభూతః అస్య పరబ్రహ్మణః అనిలతః నిరుపాధికః ప్రాప్తా తదనుభవజనితప్రీతికా
రితకైంకర్యరూపఫలస్యాపేక్షమాణః ప్రాప్తా ప్రాప్తిః ప్రాప్తిఫలం కైంకర్యమితి యావత్ తదాయత్తనస్రవయాఖ్యాతి తత్ప్రాప్తధనన్యాయేన సూ
రివత్ స్వతః ఉపాధిం వినా ప్రాప్తా అహం అహంతాదివశాత్ అభిమానస్వతంత్రాభిమానరూపాయా అమతే విపరీతబుద్ధేః సర్వ ఆశ్రయస్య అహం మ
మేదస్వరక్షణే స్వప్రవృత్తిర్మమకారరూపయా బుద్ధ్యా అనాం ప్రాప్తిం మతివృత్తవాన్ అతిక్రాంతోస్మి హా హంతేతి ఖేదే సంప్రతి సంసారదశాయాం మ
మమశేషభూతస్య శేషిసంపద్ కైంకర్యరూపసామ్రాజ్యవిషయే ఖరవ్యాసః ప్రపత్తిః సంసారోత్తరసాధనశిష్యతే శక్త్యవధితారతమ్యాత్ ప్రప
త్తిరేవ పరిశిష్యత ఇతి భావః పరమపురుషః ప్రాప్యః సంసారీ చేతనః ప్రాప్తా భగవత్కైంకర్యం ప్రాప్తిఫలం తద్విరోధినా అహంకారమమకారౌ ॥౨౪॥

ప్రాప్యం బ్రహ్మ సమస్తశేషి పరమం ప్రాప్తాహమస్యాచ్యుతః ప్రాప్తిర్దాస్యధనప్రవాదివామమ ప్రాప్తా స్వత స్సూరివత్ అహంతే
నామతివృత్తవానహా మహాంమతా అమతాశ్రయః సేతుస్సంప్రతిశేషి సంప్రతిచరన్యాస స్సమేశిష్యతే ॥ [illegible] గాలతీ
దభిలక్షణాధియా తథా భవేశైశ్వర్యప్రభృతికలహా [illegible] ఆత్మేశ్వరం [illegible] తదుభయనియంతేతి నిగమైర్విభక్తం నస్తత్త్వత్రయముపదిశంతి

ఆపాయస్సుప్రపత్తిరిత్యర్థః పంచకనిష్కర్షః ॥౨౪॥ తత్ర తత్త్వత్రయాధికారసంగలవ్యాప్తే ముముక్షూణాం జ్ఞాతవ్యం తత్త్వత్రయమభిపూర్వాచా
ర్యైర్నిష్క్రుత్యోపదిష్టమిత్యాహ ప్రకృత్యాత్మేతి విలక్షణానిత్యయుఃప్రాకారత్వ నిత్యత్వాదీని అవిలక్షణాని జడత్వపరిణామిత్వాదీతి తేషాం ధి
యామివైతేన ప్రకృత్యాదేహా ఆత్మేతి భ్రాంతిః దేహాత్మభ్రమః గలతి నశ్యతి తథా తద్వత్ భవేశైశ్వర్యం శివబ్రహ్మైశ్వర్యం ప్రభృతిభిర్యుసహాసౌ కలహా
స్సైప్రభృతిశబ్దేన పరిణామవాదాదిక్రమం సూచ్యతే తత్త్వతయోః శివేశయోర్విభజనాత్ అసాధారణధర్మవిశ్రయా నిరూపణాత్ శివాసాధార
ణధర్మాః నియామ్యత్వశేషత్వాదయః ఈశ్వరసాధారణధర్మాస్తు నియంతృత్వశేషిత్వాదయః తేషాం విభజనేవ వా [illegible] తరరకలహాగలతీత్య
ర్థః అతః విపరీతబుద్ధిస్సన్నిరస్తత్వాత్ భోక్తా జీవః భోగ్యం ప్రకృతిః తత్ తయోరుభయోః ప్రకృతిపురుషయోరుభయోర్నియంతా ఈశ్వరః ఇ
త్యనేన ప్రకారేణ నిగమశాస్త్రైః విభక్తం పృథక్కృతతయా నిరూపితం తత్త్వానాం చిదచిదీశ్వరాణాం త్రయం ప్రకృత తద్ధియః సమగ్రబుద్ధినాం ఆధరయః ఏ
బుద్ధిసూనామస్మాకం ఉపదిశంతి ॥౨౫॥—

ఏతాదృశ్యైనానుసంధాతా ఘవిదుర్లభ ఇత్యాహ విషమితి ధీరః విషయదర్శనేపి అవికారీ బహిర్విషయాత్మకం తన్నద్యంశే బహిస్పర్శాదిబాహ్యవిషయభూతం
విషమివ బహిష్పర్యన్ పరిహార్య పరిమితరసాపరిచ్ఛిన్నానందాయా స్వాత్మప్రాప్తిః కైవల్యం తద్విషయే ప్రయాసః తత్ర పరాఙ్ముఖః అయాసో
మహానన్దఫలం తత్పరిమితమితిభావః భావాసితా త్యక్తా సంసృతిః స్వర్గాద్యైశ్వర్యం యేన సః తథోక్తః నిరవధిః కాలపరిచ్ఛేదరహితః ఆనంద
యస్యాం సా చ సా బ్రహ్మానుభూతిశ్చ తస్యాం కుతూహలీ పురుషః భగవతి దైవాత్ అకస్మాత్ భాగధేయవశాత్ కశ్చిత్ భవితా విశ్వైశ్వర్యకైవల్యవిరక్తి
బ్రహ్మప్రాప్తికామనాబహుమహాత్మనః కేషుచిత్ సంభవతీతి భావః ॥౧౭॥ అథ ప్రపత్తిరపి ఉపాయత్వేన లఘూపాయతయా సర్వేషాం తత్ప్రైవ ప్రపత్తి
స్వీకారిత్వాత్ భక్తేరనుష్ఠానలక్షణాప్రామాణ్యప్రసంగ ఇత్యాశంక్య అధికారభేదేనావిరోధం దర్శయన్ వికల్పో విశిష్టఫలత్వాదితి సూత్రోక్తం భక్తి
ప్రపత్త్యోస్సమవికల్పం దర్శయతి అధికారివిభాగాధికారః ముముక్షుత్వే ఇతి విదుషాం శేషవ్యాఖ్యానవతాం ముముక్షుత్వే మోక్షైకవత్వే తుల్యే స
త్యపి మధువిద్యాదిషు ఉపాసనేషు ఆదిశబ్దేన దహరాదీనాం గ్రహణం అధికృతివిశేషేణ తత్ర తత్రవర్ణానురూపాధికారభేదేన యథాయథం వ్య
వస్థాసమవికల్పాదిరూపా సంసిద్ధేత్ సంభవతి తథా తద్వత్ న్యాసే ప్రపత్తౌ ఇతరవిద్యేషు ఉపాసనేషు వ్యవస్థితిః అనుష్ఠానవికల్పేన సమవికల్ప ఇత్యాదినా

విషమివ బహిష్పర్యన్ ధీరో బహిర్విషయాత్మకం పరిమితరససపృక్తప్రాప్తిప్రయాసపరాఙ్ముఖః నిరవధిమహానందబ్రహ్మానుభూతికుతూహలీ భగవతి భవిత
దైవాత్ కశ్చిత్ భవాసితసంస్కృతిః ॥౧౭॥ ముముక్షుత్వే తుల్యేపి సతి మధువిద్యాదిషు యదా ఉపవస్థాసంసిద్ధిః అధికృతివిశేషేణ విదుషాం వికల్పైః తన్న్యాసే స్థితిరితరవి
ద్యాసు చ తథా నిపతాప్రసైలాత్వం నియమ ఇతి తత్పరైవం ప్రభవతి ॥౧౮॥

నను తత్ర తత్రానురూపాధికారభేదేనాత్మనియామకమిత్యాశంక్య భగవత స్వాతంత్ర్యమేవ నియామకమిత్యాహ నియతా ఇతి నియతాః స్వాతంత్ర్యద్ధి
వతస్య భగవతః వైభూత్యం విభూతస్వభావః స్వాతంత్ర్యమితి యావత్ ఏవన్నియమయతి ఏతాదృశకామనాభేదమయుతాపి దయయా తం ప్రభవతి కస్మాత్ అయం
భావః తథా నాస్థాత్ బ్రహ్మప్రాప్తిసాధనేదహరోపాసనే భూరికరూతే సతి వ్యవహితబ్రహ్మప్రాప్తిసాధనానాం మధ్వాదీనామనుష్ఠానముత్సన్నం స్యాదితి విరోధమవ
సుత్వాదిప్రాప్తిపూర్వకబ్రహ్మప్రాప్తికామనాదిరూపేణ అధికారిభేదేన పరిహృత్య తత్కామనాభేదేషు భగవత ఏవ కారణత్వం వ్యవస్థాప్య మధ్వాదీనాం
బహువిధోపాసనానాం సమానఫలత్వేన యథాసమవికల్పో నిశ్చితః తథా భక్తిప్రపత్త్యోరపి శక్త్యశక్త్యధికారభేదేన జ్ఞానాజ్ఞానాధికారభేదేన విలంబాస
హిష్ణుత్వసహిష్ణుత్వలక్షణస్వరూపభేదేన భక్తేరననుష్ఠానలక్షణాప్రామాణ్యప్రసంగాత్ అత్రైవ విరోధపరిహారో శక్త్యశక్త్యధికారభేదేషు భగవత
ఏవ హేతుత్వే వ్యవస్థాపితే భక్తిన్యాసయోః సమానఫలత్వాత్ ప్రపత్తేస్సమవికల్పో యుక్త ఇతి ॥౧౯॥ రామ రామ రామ రామ రామ రామ ॥

అధియసం౪ నను అఖిలతనురిత్యనేన భగవతః బ్రహ్మరుద్రాదిశరీరకత్వముక్తం తన్న సంగచ్ఛతే వైపరీత్యస్యాపి సువచత్వాదిత్యాశంక్య నారాయణాద్బ్రహ్మా జా-
యతే నారాయణాద్రుద్రో జాయత ఇత్యాదావపి నారాయణ ఏక ఆసీన్న బ్రహ్మా నేశానో నేమే ద్యావాపృథివీ ఇత్యాదినా బ్రహ్మాదీనాం ప్రభుత్వసంభావనత్వశ్రవ-
౩ ణాత్ వైపరీత్యశంకాం కర్తుం న శక్యత ఇత్యాహ భువనపదేతి భువనపదేన దేశః భువనానీన్ద్రాదిలోకాః ఆదిశబ్దేన బ్రహ్మాణ్డమభిధీయతే తత్స్థానాని
స్థానానీతాన్యేవ జైత్రాసనాని తేషు తిష్ఠన్తీతి జైత్రాసనస్థేషు భేశ్వ[illegible]రేషు బ్రహ్మాదిషు అనుగతా అనువర్తమానాని భవాతాః ఉత్పత్తివార్తా యథా భవతి
తథా నశ్వరేషు నాశశీలేషు సత్సు పరిచితనిగమాన్తః వేదాన్తపరిశ్రమవాన్ కశ్చిజ్జన్తుః అవద్యయా ప్రాజ్ఞతమః రూపయా దన్తురే నిమ్నోన్నతే భవగతి
శ్రీసహాయం భగవన్తం శ్రియః పతిం గతిముపాయం పశ్యతి అవధారయతి బ్రహ్మరుద్రాదీనాముత్పత్తివినాశశ్రవణాదుపాయం ప్రపత్తిత్వేన ఉపాయత్వాభావా
త్ తద్దైశ్వర్యస్య సుకృతతారతమ్యనిబన్ధనత్వేన భగవన్తమేవోపాయత్వేన నిశ్చినోతీతి భావః ॥౧౯॥ అథ త్వా(?)నాతఃఖ్యానవతః సంసారోదుస్స
హో భవతీత్యాహ వయముముక్షుత్వాధికారః కాలావర్తాన్నితి కాలాః శీతోష్ణప్రధానాః తఏవావర్తాః యద్వా కాలాః కృతయుగాదితాః ఉపరాగాదయః తేషామా

గె

భువనపదభువనాదిస్థ జైత్రాసనస్థేష్వనుగతనిభవవార్తాం నశ్వ[illegible]ష్వీశ్వరేషు పరిచితనిగమాన్తః పశ్యతి శ్రీసహాయం భగతిగతిమవిద్యాదన్తురే
భవన్తరే తః॥౧౯॥ కాలావర్తాన్ ప్రకృతివికృతీః కామ[illegible]షు దోషాన్ జ్వాలాగర్తప్రతిమదురితోదర్కదుఃఖానుభూతిం యథా తథ్యస్యాపరనియతయా
బుద్ధిదృష్ట్వా తదా తల్తారాకల్పం వపురపి విదన్ కిం స్తౌతి త్రైతబంధం ॥౨౦॥ — – – – – – – – — – – – — – – –

వర్తత్వనిరూపణం స్వరూపవిరోధిబుద్ధిభునకత్వేనేతి సంప్రదాయః ప్రకృతీః శరీరారంభకపఞ్చవింశతితత్త్వాని వికృతీః తత్కార్యభూతదేవాదిస్స
దాదిశరీరాణి కామ్యన్త ఇతి కామాః స్రగాదయః తేషామావర్తత్వరూపణం భోగేషు అనుభవేషు దోషాన్ అల్పాస్థిరత్వాదీన్ జ్వాలాగర్తేన అగ్నిజ్వా
లాకల్పేన ప్రతిమోయిష్యంతాని పతానిదురితాని సతాన్యుదర్కః ఉత్తరకాలఫలం యస్యాస్తాం దుఃఖానుభూతిం వర్తమానదుఃఖానుభవం స్వస్మిన్ పరే భగ
వతి బనియతం స్వాభావికం యథా తథ్యం శేషశేషిభావం దివ్యం పదం యద్బ్రహ్మాణః సదనాదూర్ధ్వం తద్విష్ణోః పరమం పదమిత్యాదిభి[illegible]రుక్తం యత్రతవ
దంచతారాకల్పం వందిగ్రహతుల్యం వపురపి విదన్ జానన్ త్రైవాబంధం ప్రకృతిసంబంధం తత్త్రైత సహైత విదన్నితి వర్తమాననిర్దేశేన బంధం నివృ
త్తయే విషయదోషానుసంధానం భోగపరమాత్మస్వరూపానుసంధానం పరమప్రాప్యస్వరూపానుసంధానం చయావర్త్యవాం కర్తవ్యమితి సూచ్యతే ॥౨౦॥

అథ సర్వేషాముపాసనానాం సాధారణాధికారాన్ జ్ఞానశక్త్యాదీన్నిరూపయన్ శక్తేస్త్రైవర్ణికాన్వయనిరూపణముఖేన ప్రపత్తేః సర్వయోగ్యతాం దర్శయతి
అర్థిత్వేనేతి అర్థిత్వేన విలంబనసహిష్ణుత్వేన సహ సమర్థతాత్రికతనుః సమర్థతాత్రికమిత్యనేన సామర్థ్యం వైదుష్యం అపర్యుదాసశ్చ వివక్షితాః
అర్థిత్వేన సహ సమర్థతాత్రికతనుః అధికారో యస్య వృత్తేస్సా తథోక్తా ఆహురభియుక్తాః అర్థీ సమర్థో విద్వాన్ శాస్త్రేణాపర్యుదస్త ఇతి సంపి
ణ్డితా మిలితా అధిక్రియా అధికారో యస్యాస్సా తథోక్తా జ్ఞానశక్త్యాదీనాం బహూనాం మేలనే సత్యేవ ప్రపత్తావధికారః న త్వేకైకయోగేనేతి భావః సాష్టేతి
అష్టాంగైః షడంగైర్వా యోగేన నియతా త్రైవర్ణికమాత్రనియతా అవస్థా యస్యాస్సా తథోక్తా వ్యవస్థాపితా ప్రత్యాదిభిరితి శేషః భగవత సర్వ=

అర్థిత్వేన సమర్థతాత్రికతనుస్సంపిండితాధిక్రియా సాష్టాంగషడంగయోగనియతావస్థావ్యవస్థాపితా
శ్రౌతీ సర్వశరణ్యతా భగవతః స్మృత్యాపి సత్యాపితా సత్యాదిష్ఠవనైగమేష్వధికృతిస్సర్వాస్వపి సత్పథి ॥ ౩ ॥

శరణ్యతా వర్ణాశ్రమానాదరేణ సకలప్రపత్తృవత్సలతా శ్రౌతీ ముముక్షుర్వై శరణమహం ప్రపద్యే ఇత్యాదిశ్రుతిసిద్ధా సర్వస్మృత్యాపి న జాతిభేదం న కులం
న లింగం న గుణక్రియాః సర్వ ఏవ ప్రపద్యేరన్ సర్వధాతారమచ్యుతమిత్యాదిస్మృతిభిశ్చ సత్యాపితా పారమార్థిక్యాతాన ముశ్రుతి విహితేషు వేదవ
త్రైవర్ణికానామధికార ఇత్యంశం తాం దృష్టాంతప్రదర్శనేన నిరాకరోతి నైగమేషు సత్యం వదేత్యాదినిగమవిహితేషు సత్యాదిష్ఠివత్ ఆదిశబ్దేన
తదోకనిమార్జనాదిసంగ్రహః సర్వాస్వపి సకలాస్వయి యోగ్యాసు సత్పథి సుకరోపాయతయా సన్మార్గే ప్రపత్తౌ అధికృతిః స్త్రీశూద్రాణామధికారః
ఉపపద్యత ఇతి శేషః ॥ ౩ ॥

అధ్యాయ ౦౪
౬
6

ఇదానీం ప్రపత్తేరుపాయత్వమద్వితీయస్యన్నగరమితిన్యాయేన ప్రశంసయా స్థిరీకుర్వన్ ప్రపన్నద్వైవిధ్యముఖేన తయోరనుభవభేదమహా ప్రపన్నానితి ముకుందాః
సకలఫలప్రదః పరమాత్మా ప్రపన్నాదన్యేషాం ప్రపన్నవ్యతిరిక్తానాం నిజపదం శ్రీవైకుంఠం న దిశతి ఉపాసకస్య అధికారే సత్యపి ప్రపత్తేరర్థవాదః ప్రపన్నస్య
సుచరితపరిపాకభిదయా సంకల్పితపరిపాకేన భేదేన ద్వైధా ద్వ్యాప్తార్తరూపేణ ద్వివిధా భవతి తయోరనుభవభేదమాహ పేశ్వస్య దృప్తస్య విలంబేన శరీరావ
సానే తత్ప్రాప్తిః బ్రహ్మప్రాప్తిర్భవతి భజనరూపం గుణానుభవాదిరూపం సుఖం విపులం శరీరావసానపర్యంతం తత్ర వ్యతయా బహులం పరస్య ఆశు తత్క్షణమేవ
వప్రాప్తిః బ్రహ్మప్రాప్తిః జీవితదశానుపరిమితరసా తస్య ఆర్తిప్రచురతయా గుణానుభవాదేరల్పత్వాత్ పరిక్షీణం నాన … ఇత్యర్థః కేచిత్ ప్రపన్నశబ్దేన అంగప్రపత్తిని
ష్ఠతయా ఉపాసకమపి సంగృహ్య స్వతంత్రప్రపత్తౌ యతినిష్ఠయా ప్రపన్నద్వైవిధ్యముఖేన … ఉపాసకస్య ప్రారబ్ధానుభవావసానే ప్రాప్తిస్సంతన్యమాన
బ్రహ్మధ్యానజనితసుఖం తు విపులం ప్రపన్నస్య తు తచ్ఛరీరావసానే ప్రాప్తిః శీఘ్రమేవ భవతి సంతన్యమానధ్యానసామగ్ర్యభావాత్ జీవితకాలః పరిక్షీణం స్వానందమితి
త్యాహుః ॥౫౦॥ అథ … ఈశ్వర ఏవ సిద్ధసాధనమిత్యాహ ఉపాయవిభాగాధికారః ఉపాయ ఇతి స్వప్రాప్తేః బ్రహ్మప్రాప్తేః సః వాత్సల్యాదిప్రపత్తవ్యగుణవిశిష్టః భగ
వాన్ జ్ఞానశక్త్యాద్యుపాస్యగుణవిశిష్టః స ఏవ ఉపనిషదర్థతత్త్వవేదాంతప్రతిపాదితః ఉపాయః సిద్ధోపాయ ఇత్యర్థః తర్హి భక్తిప్రపత్త్యోరుపాయత్వం కథం స్యాదిత్య
త్రాహ ప్రపదననిదిధ్యాసనే ఏవ గతీ ఉపాయౌ తస్య సిద్ధోపాయస్య ప్రసత్త్యై అనుగ్రహాయ ఉక్తే ప్రమాణైః విహితే ఏతావంతం కాలమ … మానః భక్తిప్రప

ప్రపన్నాదన్యేషాం న దిశతి ముకుందో నిజపదం ప్రపన్నశ్చ ద్వేధా సుచరితపరిపాకభిదయా విలంబేన తత్ప్రాప్తిర్భజనసుఖమేకస్య విపులం పరస్యాశు ప్రాప్తిః పరిమితర
సా జీవితదశా ॥౫౦॥ ఉపాయః స్వప్రాప్తేరుపనిషదధిగతస్సభగవాన్ ప్రసత్త్యై తస్యోక్తే ప్రపదననిదిధ్యాసనగతీ తదారోహాం పుంసస్సుకృతపరిపాకేన మహతా నిదానం తత్రాపి
స్వయమఖిలనిర్మాణనిపుణః ॥౫౧॥ కర్మజ్ఞానముపాసనం చ శరణాపత్తిం చ యావత్ స్థితాన్ సన్మార్గానపవర్గసాధనవిధౌ సద్వారకాద్వారకాన్ ఏకద్వ్యత్ర్యతియోగసంభృతి
పృథక్ భావానుభావానిమాన్ సమ్యక్ ప్రేత్య శరణ్యసారథిగిరా మంతే రమంతే బుధాః ॥౫౨॥ - - - - - - - - - - - - - -

త్త్యోరన్వయః కథమిదానీం స్యాత్ తత్రాహ పుంసః … సుకృతపరిపాకేన తదారోహః తయోర్భక్తిప్రపత్త్యోరన్వయః సుకృతపరిపాకేపి
కో హేతురిత్యాశంక్యాహ తత్రాపి సుకృతపరిపాకేపి అఖిలనిర్మాణనిపుణః అఖిలప్రపంచనిర్మాణసమర్థః స్వయం భగవానేవ నిదానం నిదానం … కారణమిత్యర్థః ॥౫౧॥ ననుకర్మ
జ్ఞానయోరుపాయత్వం ప్రపత్తేరంగత్వం పౌరాణికైరుచ్యంతే తత్కథం భక్తిప్రపత్త్యోరేవోపాయత్వం నిశ్చీయత ఇత్యాశంక్య పూర్వాచార్యాణామస్యార్థస్య సిద్ధిం దర్శయతి కర్మజ్ఞానమితి కర్మయోగజ్ఞా
స.భవానా అనుష్ఠీయమానం శ్రుతిచోదితం కర్మజ్ఞానం ప్రత్యక్షతవిలక్షణప్రత్యగాత్మజ్ఞానం ఉపాసనం యమనియమాద్యష్టాంగసహితా భక్తిః శరణాపత్తిః ఇతి నామ ఆనుకూల్యసంకల్పాదిపంచా
గోపేతా ప్రపత్తిః ఇతి అనేన ప్రకారేణ అపవర్గసాధనవిధౌ మోక్షసాధనత్వేన అవస్థితాన్ శాస్త్రప్రతిపాదితాన్ సద్వారకానద్వారకాన్ సద్వారకౌ కర్మజ్ఞానయోః అద్వారకౌ భక్తిప్రపత్తీ ద్వార
కత్వం ప్రపత్తేరితి నిష్కర్షః అత ఏవ ఏకద్వ్యతియోగేన ద్వ్యత్యతియోగేన సంభృతిః సంపాదితః పృథక్ భావ ఏవ అనుభావో యేషాం తాన్ ఏకాంతియోగేన కర్మజ్ఞానభక్తీనాం పృథక్ భావః ద్వ్యత్రి
యోగేన ప్రపత్తేః పృథక్ భావః ఇమాన్ సన్మార్గాన్ సమ్యక్ ప్రేక్ష్య … కర్మజ్ఞానయోరుపాయత్వప్రతిపాదకానాం పురాణవాక్యానాం గత్యంతరాభావాత్ భక్తిః శక్త్యధికారత్వం ప్రపత్తేరంగాంగిత్వవిశిష్ట
త్వం … శరణ్యసారథిగిరా మంతే శరణ్యస్య సారథిః శ్రీకృష్ణః తస్య గిరా … సర్వధర్మాన్ … ప్రపదనే బుధా రమంతే తత్రైవ సక్తా భవంతీత్యర్థః ॥౫౨॥

ఇదానీం షడంగపక్షమపి సూచయన్ తేషామంగానాం ప్రముఖమహా ప్రఖ్యాత ఇతి ఏష యోగః ప్రపత్త్యాఖ్యోపాయః భగవతః శాస్త్రైః పం
చరాత్రాదిభిర్భగవచ్ఛాస్త్రైః సకలత్వం షడంగ ఇతి ప్రఖ్యాతః ప్రతిపాదితః తత్ర తేష్వంగేషు మధ్యే దాభ్యాం ఆనుకూల్యసంకల్పప్రాతికూల్యవర్జనా
భ్యాం ముపాయాత్ అకృత్యకరణాత్ అపాయాత్ విరతిః అపాయాన్నివృత్తిః మోక్షా అకృత్యకరణాత్ కృత్యాకరణాస్యాపి అపాయహేతుత్వం నివేశా
త్ ఆనుకూల్యసంకల్పేనాపి అపాయాన్నివృత్తిరేవ బోధ్యతే ఇతి నరారాధ్యేన అనితరోపాయతా ఉపాయాంతరశూన్యతా బోధ్యతే ఇతి నమావి
శ్వాసేన స్వాతంత్ర్యం బాధ్యం బత్రస్థైర్యం బోధ్యం అనగోప్తృత్వవరణేన నిర్భరవిషయే ఆత్మీయపురుషార్థవిషయే తేన బోధ్యతే స్వసిద్ధోపాయస్యా

ప్రఖ్యాతః పంచ షడంగస్సకృదితి భగవచ్ఛాస్త్రైరేష యోగస్తత్రద్వాభ్యామపాయాద్విరతిరనితరోపాయత్వోక్తేన మోక్షార్థ్యుక్తేన స్వాం
తదార్థ్యం నిర్భరవిషయే స్వేన తత్తాదృశ్యతే కార్పణ్యాఖ్యేన ప్రయుక్తాత్మీయసపరికరేతాదధీనాదిబుద్ధిః ౧౬ అభీష్టదుస్సాధ
స్వత ఇతరతో వాత్యజన తత్ భరన్యాసం యాత్రన్వితమితి వదంతి ప్రపదనం ఇతః ఉపప్రదర్శితననిరపేక్షా భగవతాసమర్థ్య
సావర్థస్త్వితిమతి విశేషస్తద్వదుః ౧౭ ౧౬

తాబుద్ధిః సపరికరేసాంగే ఇహ ప్రపదనే తాదధీనాదిబుద్ధిః ఈశ్వరాధీనత్వాదిబుద్ధిః తత్ప్రయుక్తా సంపాదితా శేషత్వబుద్ధానాం గేనసిద్ధో
పాయాధీనత్వబుద్ధి మోక్షోపాయత్వబుద్ధిః ౧౭ ౧౬ అథ సాంగప్రపదనమహా సాంగప్రపదనాధికారస్సంగృహ్యతే అభీష్టే ఇతి స్వతః స్వేన ఇతరైః ఇతరాత్
బ్రహ్మరుద్రాదిభిర్వా అభీష్టే మోక్షే దుస్సాధేన సాధ ౧౮ ౧౬ తు మశక్తే సతి స్వజనసమర్థే కారుణికే శ్రియః పత్యౌ యాం చాన్వితం యా స్వపాత్వం మనో
౧౬ వామపి ప్రార్థనాన్వితం తద్భరన్యాసం తత్ఫల అభీష్టసంయోగభోగయత్నః తత్స్వన్యాసన్నిక్షేపం ప్రపదనమితి వదంతి అనన్యసాధ్యే స్వాభీష్టే
మహావిశ్వాసపూర్వకం తదేకోపాయతా యాచ్ఞా ప్రపత్తిశ్శరణాగతిః ఇత్యాదిభిః యాచ్ఞాపూర్వకభరన్యాసమేవ ప్రపత్తిం లక్షయంతి ౧ — — —

అధియసం॥
2

అథ ప్రపత్తేరసాధారణాధికారాత్ నిరూపయన్ ప్రపత్తేశ్చ విశ్వాసః ప్రధానాంగమితి సూచయన్ విశిష్టమేవ ప్రపత్తవ్యమిత్యాహ భక్త్యాదావితి ఆదిశబ్దే
న కర్మజ్ఞానయోర్గ్రహణం భక్తౌ తదంగయోః కర్మజ్ఞానయోశ్చ శక్త్యభావః అనుష్ఠానాసామర్థ్యం విలంబాధికారః ప్రమితిరహితతా భక్త్యాదిగోచరజ్ఞా
నాభావః శాస్త్రతః పర్యుదాసః అత్రైవర్ణికత్వం కాలక్షేపాక్షమత్వం ఆర్తిః నియతివశాత్ దైవవ[illegible]సాత్ భాగ్యం ప్రాప్నోతి విధిరితి ఆపతద్భిః ఆ
గతైశ్చతుర్భిః త్రైరధికారైః ఏకయోగేన ద్వియోగేన త్రియోగేన చతుర్యోగేన భవతి [illegible]దురాః విభక్తాః నిబాధిక్రియా నిబాధికారా యేషాం తే సం
తః ముముక్షవః నిర్విశంకాః సంతః అనేన మహావిశ్వాసః సూచితః స్వతంత్రప్రపదనవిధినా పృథగుపాయభూతప్రపత్త్యనుష్ఠానేన ముక్తయే మో
క్షాయ శ్రీశం లక్ష్మీవిశిష్టం భగవంతం సంశ్రయంతే ప్రపద్యంతే శరణం గచ్ఛంతీత్యర్థః॥౨౮॥ అథ సమర్థః కారుణికః ప్రపత్తవ్య ఇతిన్యాయం

భక్త్యాదౌ శక్త్యభావః ప్రమితిరహితతా శాస్త్రతః పర్యుదాసః కాలక్షేపాక్షమత్వం త్వితి నియతివిశాదాపతద్భిశ్చతుర్భిః ఏక
ద్విత్రిద్వియోగవ్యతిభిదురనిబాధిక్రియాస్సంశ్రయంతే సంతః శ్రీశం స్వతంత్రప్రపదనవిధినా ముక్తయే నిర్విశంకాః॥౨౮॥ దయా
నిభూతస్తుకృతదపమదశ్యం భవనవాన్ దయాదివ్యాంభోధౌ జగదఖిలమంతర్యామయతి భవధ్వంసోద్యుక్తే భగవతి భరన్యాస
వపుషః ప్రపత్తేరాదిష్టః పరికరవిశేషః స్ఫుటమిహ॥౨౯॥ — - - - — — - — - — — - — - -

సూచయన్ యథర్థాత్సాధనం తత్రత్సాంగమితి న్యాయేన మోక్షసాధనస్య ప్రపదనస్యాంగాని దర్శయతి పరికరవిశ్వాగాధికారః॥ దయానితిదయాది
వ్యాంభోధౌ దయాయాః దివ్యాంభోధౌ అప్రాకృతసముద్రే అనేన కారుణికత్వముక్తం అఖిలం చేతనాచేతనాత్మకం జగదంతః ప్రవిశ్య యతి నియమయ
తి అతఏవ భవస్య సంసారస్య ధ్వంసే నివర్తనే ఉద్యుక్తే అస్మిన్ భగవతి జ్ఞానాదిగుణసంపన్నే అనేన సామర్థ్యముక్తం. తస్మిన్విషయే భరన్యాసవప
వపుషః అంగం యస్యాస్తస్యాః ప్రపత్తేః శ్రుతిమౌళివేదాంతైః ఆదిష్టః ఇయాన్ పంచకత్వసంఖ్యావయుక్తః ఇత్థంభూతః ఆనుకూల్యసంకల్పాదిప్ర
కారః పరికరవిశేషః అంగసమూహః అయం సకృత్ కృతస్య పూర్వమేవ కారం అవశ్యం భవనాత్ అవస్యానుష్ఠేయ ఇత్యర్థః॥౨౯॥ — — —

విషయాఇతి వ్యాపారక్రమః అత్ర తద్వ్యాపారవిషయిత్రిష్వపి వస్తుదీశ్వరశేషపారతన్త్ర్యత్వం కృతత్వశ్చాపకః తద్వ్యాపారతన్త్ర్యత్వం ముఖ్యయోశ్శేషేశ్వరయోః॥
చేతనస్య శేషత్వే స్వాధీనతన్త్ర్యత్వం స్వాధీన శేషత్వం చ తత్స్వామితయోశ్చేతనాచేతనయోః స్వామిత్వేన స్వీకృతత్వతః అంగీకృతత్వతః యుక్తమియస్య
మోక్షసంబన్ధేనాస్య సంబన్ధాత్ప్రకృతః భవలీతి శేషః తత్ర మోక్షవిషయే అలసః అసామర్థ్యః ఉపాయం బుద్ధికాలే స్వయం నిర్భరః ॥ ౧౧ ॥ అధికృతత్వతత్ప్రత్యాధికార
స్సంగృహ్యతే సమర్థ ఇతి సమర్థః అనిష్టనివృత్తి పూర్వకేష్టప్రాపణదక్షః సార్వజ్ఞ ఇతి తదుపయోగిజ్ఞానవతి సహాయసుహృదిస్వాభావికత్వం భవ

సమర్థః సర్వజ్ఞః సహాయః సుహృదిస్వీకృతత్వతత్పరేతదర్థః కర్తవ్యం తత్పునరిహాయుక్తం యదపినః నియతం త
ప్రసిన్నిరవధిమహానందబులధ కృతార్థః తమః స్వం తల్పణమపి కైంకర్యధనినః ॥ ౧౨ ॥ - - -

పరమాత్మని స్వీకృతే తత్ఫలే స్వయమంగీకృతే మోక్షేయత్నే సతి ఇహ సంసారదశాయాం నః అస్మాకం శరణాగతానాం తదర్థం మోక్షార్థం పునరపి
సకృత్ప్రపత్తి వ్యతిరిక్తే నియతం యదపి కర్తవ్యం నాస్తి సకృత్ప్రపత్తి భరన్యాసానంతరం న స్వభరస్య మోక్షార్థం కర్తవ్యం కిమపి నాస్తీత్యర్థః అన్యత్కిం యత్క
ర్తవ్యమిత్యపేక్షాయాం నిరవధిః పరభేదరహితస్వమహానందబుద్ధిలబ్ధతస్మిన్ భగవతి నియతం తాన్యస్యభృతావయం కైంకర్యధనినః కైంకర్యపక్షాః ప్రపన్నాః
కృపణమపి ఏతావత్కాలం కైంకర్యాభావాదీనమపి స్వమాత్మానం కృతార్థం కుర్మః ఆత్మానమిత్యనువర్తతే ॥ ౧౨ ॥ - - - - - - - -

స్వం

అధి ౪ సం ౧

ముష్య యత్నస్యార్థః నను నిరవయవస్య యత్నస్య కథం నిక్షిప్తత్వమిత్యాశంక్యాముత్రేత్యాదినా పరిహరతి ఇదానీం స్వాత్మనః ప్రపదనం మతివిశేషం
జ్ఞానవిశేషస్త్వవిదురితి న తింతువిదురేవ మతివిశేషమభినేపుర్దర్శయతి ఇతః పశ్చాదితి ఇతః పశ్చాత్ప్రయత్నానంతరం అస్మత్ప్రయత్ననిరపేక్షేణ అస్మత్ప్రయ

5 త్ననిరపేక్షేణ భవతా త్వయా అసావర్థః పురుషార్థః సమర్థ్యః సాధనః ఇత్యేతాదృశం మతివిశేషం విదుః ప్రపత్త్యాత్మకా స్వవ్యాపారస్సాపేక్షోపి భగవాన్ప్రపత్త్య
నంతరమస్మద్వ్యాపారమనపేక్ష్య పురుషార్థం సాధయతీతి బుద్ధివిశేషస్త్వవశ్యం స్వస్వరూపత్వేన కస్యచిద్విరోధ ఇతి భావః ఋగ్భిః ప్రయత్నస్య కథం స్వ
ప్రయత్ననివృత్తిరీశ్వరో వా కథం యత్నాన్నాపేక్షత ఇత్యాశంక్య అశక్తత్వాదీశ్వరాధీనకర్తృత్వాదప్యచేతనస్య పునర్యత్నాగసంభవతి స్వామిత్వాదీశ్వరోపి

8

యుగ్యస్యందనసారథిత్రమవతి త్రయ్యంతసందర్శితే పత్యానాం త్రితయే యథావాన్ వివిధవ్యాపారసంతాననిహితానాం
త్రిషు కర్తృషు ఉభయోః స్వాధీనత్వే కర్తృతత్పాదమిత్యుతయద్గురోయుమలసత్త్ర స్వయత్నావర్తకః

పునర్యత్నం నాపేక్షత ఇతి పరిహరతి యుగ్యస్యందనేతి యుగం వహంతీతి యుగ్యాః అశ్వాః స్యందనో రథః సారథిః తత్ప్రేరకః తేషాం త్రయాణాం
క్రమః ప్రకారస్స్వాస్యాస్తీతి తద్వతీ ధారకత్వాచ్ఛేతనస్య యుగ్యసామ్యం అచేతనో ధార్యత్వేన స్యందనసామ్యమీశ్వరప్రేరకత్వేనేశ్వరస్య సారథిసా
మ్యమితి వివేకః త్రయ్యంతైః ఖ్యాతైర్భోగ్యప్రేరితారంచ మత్వేత్యుక్తప్రకారేణ వ్యక్తత్వమితి ఇత్యాదివేదాంతైః సందర్శితే సమ్యక్ వివిచ్య ప్రతిపాదితే త
త్వానాం బద్ధచిదీశ్వరాణాం త్రితయే యథావాన్ వివిధవ్యాపారసంతాననిహితయథావాన్ తత్త్రత్స్వరూపాశ్రితా యథాభవతి తథావిధధామనేకప్రకారాణాం
వ్యాపారాణాం సంతానస్సమాప్రస్యాస్తీతి సంతానితి సతి వద్వ్యాపారా ధర్మార్థకామాదిపురుషార్థవిషయాః అచితః పరిణామిత్వాదయః ఈశ్వరస్య బుద్ధ్యాదిర్మార్గణాదిః

అథస్వనిష్ఠాభిజ్ఞానాధికారస్సంగలయ్యతే స్వరూప ఇతి స్వరూపోపాయాదిషు స్వరూపం భగవచ్ఛేషత్వం ఉపాయో భగవతి విషయితా ప్రపత్తిః అర్థో
భగవత్కైంకర్యరూపపురుషార్థః తేషు త్రిష్వపి అవితథం సాధ్యం యథా భవతి తథా నివిష్టా స్థిరా మతిః యస్య సః తథోక్తః తస్య ప్రయుక్తస్య అనన్యశేషత్వా
నుసంధానాభావేన స్వరూపే ఉపాయాంతరాప్రవేశేన ప్రపత్తిప్రభృతీనాం అంతరప్రవణ్యాభావేన పురుషార్థే స్థిరబుద్ధేః ప్రపన్నస్య స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానం స్వస్వనిష్ఠాసు

స్వరూపోపాయార్థేష్వవితథనివిష్టస్థిరమతేః స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానం సుభగమపవర్గాదుపనతాత్ ప్రపన్నా
యస్యాదౌ ప్రభవతి వినీతః స్ఫుటయితుం గభీరాన్ దుష్పారాన్ గగనమహతశ్ఛిద్రనివహాన్ ॥౩॥

గుణానుభవకైంకర్యాదిరూపవృత్తేః స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానం ప్రపన్నవిషయం ఉపనతాత్ స్వర్గాత్ అపవర్గాత్ మోక్షాత్ సుభగం మనోహరం తద్గతాశంక్య
హేతుమూలాక్షేపసమాధ్యర్థం యస్యాదౌ వినీతః గురుణా శిక్షితః ప్రపన్నః యస్య స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానస్య ప్రభవవైభవేన గభీరాన్ అగాధాన్ అతఏవ దుష్పారాన్ తేనాపి
పారయితుమశక్యాన్ గగనమహతః ఆకాశవద్విస్తృతాన్ ఛిద్రాణాం పుత్రైషణాదీనాం నివహాన్ స్ఫుటయితుం నిరాకర్తుం ప్రభవతి సమర్థో భవతి ॥౩॥ — — — —

అధి॥సం॥౪ అథ విశ్వరశక్త్యైవలనపొంతుభూతసుకర్మణాః స్వరూపేణ త్యాగాత్ప్రపత్త్యనంతరం భగవదాజ్ఞాకైంకర్యమేవ కర్తవ్యమిత్యాహ భగవతీతి పారంప
ర్యం పరమపురుషార్థం గంతుం ప్రాప్తుం పరా అనిష్టనివర్తకే భగవతి ఇష్టప్రాపకే పయోగిజ్ఞానాదిగుణయుక్తే ఐశ్వర్యే భరన్యాసనం కృతం ప్రపత్తిః కృ
౬ తే తాదృశే పరమితసుఖప్రాప్త్యై పరిమితసుఖయోః విశ్వరశక్త్యైవల్యయోః ప్రాప్త్యై కృతత్వం కర్తవ్యం కర్మణా కృతత్వవత్ కలంఋభ కృష్ణాదినిషిద్ధకర్మవత్

9

భగవతి హారాహారం గంతుం భరన్యసనం కృతం పరిమితసుఖప్రాప్త్యై కృతత్వం ప్రహాణవత్ కృతత్వవత్ వతినవిపువృత్తిః
పూర్వం కృతే నిష్ఫలప్రవృత్తిః పరమిహా విభో రాజ్ఞాసేతుబుద్ధైరనుపాల్యతే ॥౩॥౪

ప్రహాణం స్వరూపేణ త్యక్తం వపువ్య కత్రిస్థశరీరయాత్రా వపూర్వకర్మణాం తచ్ఛేషు కృతత్వైః కర్మభిః నియతః అవర్జనీయః ప్రమాః సుఖదుఃఖక్రమః
యస్య స్వాత థాత్రా భవతి శరీరయాత్రాయాః కర్మనిబంధనత్వాత్ సుఖదుఃఖక్రమస్య అవర్జనీయత్వాచ్చ తదర్థం యత్నో న కర్తవ్య ఇతి భావః ఇహ
ప్రపత్త్యుత్తరదశాయాం విభో స్వవర్ణస్యతం త్వస్య భగవతః ఆజ్ఞాకైంకర్యరూపైవ సేతుః మర్యాదా బుద్ధేః శేషత్వజ్ఞానవద్భిః పరం మహాశ్యం మనుపాల్య
తే భగవదనువర్తనార్థమనుష్ఠేయమిత్యర్థః ॥౩॥౪

సత్త్వాదిసువాసనావృతానిమోక్షమాత్రప్రతిపాదకానితానిశ్రవణ్యాద్భోగ్యానిత్యంభ్రాంతేస్వయమూచాయైర్భోగ్యానిశమయతినాశమయతీతిహ్యాద్ధేని
చ అనాద్యంత ఉపాయారహితాం లలితాం పురుషార్థవద్భోగాశాం వృత్తిం ప్రపత్త్యుత్తరకాలకర్తవ్యం ఆదేహపాతాత్ దేహాపాతపర్యంతం అంగీకుర్య
న్నదృష్టం దేహాత్ ఆవరణయా అత్ర అదృష్టమాత్మయాత్ర అన్యయోర్విషయభోగ్యయోః స్వస్వభర్త్రోయత్నః తస్య విగమే పరిత్యాగే దత్త్రదృష్టిః నిపాత
కటాక్షాభవేదితిశేషః ॥౨౯॥ ప్రయత్నాన్ మంత్రార్థానుసంధానఖనితసుఖిత్వైవకాలం నయతీత్యాహప్రణయినమితి ముహురామృష్టి ముహుర్ము
హుః సంస్కృతేమణిమయేదర్పణే పశ్చాత్ ప్రాప్తం స్వసమన్వితం సముపేతంప్రణయినం ప్రియం దృష్ట్వా ప్రియేవ ముహురామృష్టి ముహుర్ముహు
రాలోకితే మహాలి అర్థపంచకప్రతిపాదకే ముకౌ మూలమంత్రే పశ్చాత్ప్రాప్తం భ్రాతానేవన శేషత్వైకరూపేణ బుద్ధౌ తేసలితం తత్ప్రతిసంబంధిశేషితయా॥

ప్రణయినమివ ప్రాప్తం పశ్చాత్ ప్రియా స్వసమన్వితం ముహురితి ముహురామృష్టే దృష్ట్వా మణిదర్పణే
ప్రపదనధనాః సంతః శశ్వద్భిః ప్రభుం పరిరంభతే ప్రసమరమహామోదస్మేరప్రసూనసమైః స్రజైః ॥౩౦॥

పశ్చాద్భాసమానమితి తద్గార్థః ప్రభుం ప్రియః పతిం దృష్ట్వా ప్రపదనధనాః ప్రపత్తిమాత్రధనాః తథా దరిద్రః ధనం ప్రాప్య తత్ ధనం రక్షణామేవ త
రోతి తథా అనాదికర్మవాసనయా పురుషార్థవదవధికృతాః జీవాః పురుషార్థసంపాదినీం ప్రపత్తిముపలభ్య తన్నిష్ఠామేవ పరిపాలయన్నితి భవ
న్తి సంతః ముముక్షవః శశ్వద్భిః ఉపాయాయాయగంధరహితైః ప్రసమరమహామోదః లోకాతిశాయి సౌరభ్యం యేషాం తే ముస్మేరాః వికాసినః బ్యేవతే
ప్రసూనాః కుసుమాని తత్సమైః తద్వత్ భోగ్యతైః గుణానుభవకైంకర్యరూపైః స్రగ్భిః పరిరంభతే అనుభవంతి యథా నాయికాదర్పణే ఆత్మానం ప్రియం చ
వియుగపదవలోక్య పశ్చాత్ భోగోపకరణైః కుసుమాదిభిః ప్రియమనుభవతి తథా ప్రపన్నోపి మూలమంత్రే ఆత్మానం శేషిణం చానుసంధాయ తద్గుణానుభవకైంకర్యాది
తె

అధి॥సం॥౪ అనయా నిష్ఠయా కాలో నేతవ్య ఇత్యపి స్వాపక్ష ఇతి స్వాపమోక్షయోరుభయోః నిద్రా జాగరణయోః వ్యతిరేకః సంపన్నః తత్ర వైశేష్యం బుద్ధ్వా మోదయా
కేవలస్వాపతుల్యతాపి నాస్తి ప్రకృతిసంబంధాత్ కేవలో మోక్షతుల్యతాపి నాస్తి అతస్తదుభయసంపర్కతుల్యతా యోగో వర్తమానసుఖదుఃఖా
౧౦ నుభవః మోక్షోపి పురుషార్థః తయోరంతరావే మధ్యమకాలే ఉభయ్యపగతవత్ ఇతి రిక్తానాం సర్వేషాం వినాశాత్ కేవలం యోగోపి న ప్రకృతిసంబ
ంధానువర్తనాత్ కేవలం మోక్షోపి న అతస్తదంతరాన్నత్వం బుగతి అస్మిన్ లోకే కేన బలేన విధినా త్వప్రత్యుపాదకేన కేన బద్ధ్యృష్టేన తం బలిష్టాలం శరీరావసాన

10

స్వాపమోక్షసుఖవ్యతిరేకరసనిర్భోగమోక్షాంతరావే కాలం కథం బుభుక్షుర్గమయతి విధినా కేన బిభ్రత్స్మపయమానాః తతోప్యపాయప్రభృతి విషయిస్వవిదత్రాంప్తని
ష్ఠాం శేషాం కృత్వాత్మశిరసి కృతినస్తేషమాయయున్నయంతి ||౨౨|| సంతోషార్థం విమృశతి ముముక్షుస్సద్భిరభ్యాల్యాన్నతవిద్యం నిత్యం స్మ్రాతే తిశమయతి భస్వాదుసు
కసహ్యతానిలం గీకుర్వన్నదశలవితాభ్యాత్త్రమూదిహపాతాదృష్టాదృష్టస్వభరవిగమే దత్రదృష్టిః ప్రపంచః ||౨౩|| - - - - - - - - - - -

పర్యంతకాలం స్థాపయమానాః ప్రపన్నాః తత్త్వం స్వరూపం ఉపాయస్వరూపామరూపోపాయః ప్రభృతిశబ్దేన పురుషార్థః ఉచ్యతే స్వరూపోపాయపురుషార్థవి
షయిస్వామినా దత్రాంశేషాం కృతకృత్యానామపి తత్తత్కృతయా పరిశిష్టాం స్వస్వనిష్ఠాం ఉపధ్యవసాయేన సిరసి కృతకృత్యత్వతి నః వివేకినః శేషమాయుః ఆయుశ్శేషం
నయంతి కాలక్షేపం కుర్వంతి ||౨౨|| అథ ఉత్తరకృత్యవిధికారస్సంగృహ్యతే సంతోషార్థమితి ప్రపన్నః సద్భిః పరమైకాంతిభిః సహ అధ్యాత్మవిద్యాం భోగ్యపరమాత్మయాథాత్మ్య
ప్రతిపాదకవిద్యాం సంతోషార్థం భోగ్యాత్మపరమాత్మస్వరూపానుసంధానార్థం ముముక్షుః విమృశతి శాస్త్రాణి పరహింసోపయోగిత్వేన యాగాదిశాస్త్రాణి సుఖ్యాత్మతానిజాంగ

తదదవకృష్ణదగ్గం

భగవత్ప్రసత్తిమేవ పురుషార్థతమత్వేన ప్రార్థయతే నాథ ఇతి నాథే భగవతి విషయే నః ఆసన్నతం అనవుత ఐశ్వర్యత్వేవల్యాదికం త్ర్యాణాం వ్యాణాదుపే
క్షణీయం ప్రసన్నదపి వామోక్షమపి వాతల తస్య భగవతః నాథ దిస్మైవ నాథేతినే సరః తస్మిన్విత్రయమానం యన్నాకే తత్ పుండరీకం తేన స్పృహణీ
యం గౌరవం యుం భతీతి ముబావానా ముపాంతిం తు స్పృధానాం చేతసా నేగా భువనతల పరాణాం స్థిరధియాం స్థిర బుద్ధీనాం ఆతవ వస్తుధాంత

నాథేన స్పృహణీయమన్యదన్యదపి కాలతన్నాథ నాథేతి నేనా ఏతస్పృహణీయః సారభూము మామానయాంనా ముపా
సుధానాం తులతే మహిమ్నా స్థిరధియాం శుద్ధాంతసిద్ధాంతినాం ముక్తైశ్వర్యాదనప్రష్టాతసమయాసత్తిం ప్రసత్తిం మలవాయుః భద్రే॥

సిద్ధాంతినాం శుద్ధాంతః అంతఃపురం లక్ష్మీరితి యావత్ తస్యాః సిద్ధాంతా నియమః సవపురుషకారతయా పేతనరక్షకత్వం సఏషామస్తీతి సిద్ధాం
తినాం భగవతాం ముక్తైశ్వర్యాదినప్రష్టాతసమయాసత్తిం ముక్తైశ్వర్యప్రాప్తిదినస్యయః ప్రష్టాతసమయః తస్య ఆసత్తిః ప్రకారః యస్యాస్తాం ప్రస
త్తిం ప్రసాదమనుగ్రహమితి మయమః ప్రతిపదం లభేమహి ప్రాప్నుయామః॥

అధి॥సం॥ అథ పురుషార్థశాస్త్రాధికారః సంగృహ్యతే స్వతంత్రేతి శ్రియః కాంతో స దేవః స్వతంత్రస్సర్వమితావత్ ఆ ప్రతిపాదనియంతృత్వాత్ విధయితాపి
౧౧ తనాపి తనే స్వస్వబహుమతిః బుద్ధ్వా నిత్యత్వేనమేవ మతమిత్యాదిరూపేణాంగీకారః తస్య వా శ్రీష్యమహాభాగవతేషు నియతం నియమేన వినియుఙ్క్తే
విశేషేణ ప్రేరయతి ఖలు స్వకైంకర్యమపి పరిత్యజ్య తత్కైంకర్యే నియోజయతీతి విశ్వావః ఖల్వితి శబ్దః పూర్వాదౌ ప్రసిద్ధిం దర్శయతి యథా లోకామ్నాయం

11

స్వతంత్రస్సర్వమితావత్ తత్త్వాబహుమతిపాత్రేషు నియతం శ్రియః కాంతో దేవః స ఖలు వినియుఙ్క్తే విధయితే
యథా లోకామ్నాయం యతి యతిముఖ్యైరావాదభియాం తతో నః కైంకర్యం తదభిమతపర్యంతమభవత్ ॥౩॥

లోకానాం పాద్మే యథా కశ్చిన్ మహాబహూనాం స్వాతీయం దాసం స్వపుత్రాదిపర్యంతం వినియుఙ్క్తే ఇత్యేవంరూపః ఆమ్నాయః తస్మాత్ మద్భక్తభక్తాశ్చ పూజనీయా
మమ విశేషతః ఇత్యాదినా పుష్ట ఇతి శ్రవ్యయతి యతిముఖ్యైః శ్రీభాష్యకారాదిభిః ఆచార్యైః ఆహితాధీః శేషత్వజ్ఞానం యేషాం తేషాం నః అస్మాకం తతః
అతః స్వతంత్రస్య నియోజకత్వాత్ లోకశాస్త్రానుసారిణా పూర్వాచార్యైరుపదిష్టత్వాచ్చ కైంకర్యం కింకరతా అత్యంతం స్వభగవతః ఆ భాగవతాంతాత్
పర్యంతమభవత్ అభూత్ ॥౩॥ – – –

కులక్రమాగతవ్యవహారపరమ్పరయా ప్రవర్తమానదేశాద్ ద్రావిడాంధ్రదేశాదిః ఆదిశబ్దేన శాఖా సూత్రాదిః సంగ్రాహ్యః సర్వస్య యస్య సంకేతితా యోషాం త్రైః
శ్చ వర్ణాశ్రమవిశేషైః యోగ్యానాం పాపకర్మణాం ప్రవిశేషాణాం నియోగైర్నియమస్సైః నిమిత్తస్వత్వైః సర్వేంద్రియోపరమరూపా సుషుప్తిః తదాత్త్రై
రవస్థావిశేషైశ్చ ఆదినియమయుక్తః ఆదిమస్య నియంతుః భగవతః ప్రభిమతం తత్తత్క్రియా నియుణమతం తత్తదియుక్తం క్రియా తదేవాన్యథా తివిపా
తకర్మానుష్ఠానేన పరిశుద్ధాంతఃకరణా ఏవ దుర్లభాః తే స్వవిశేషత్వబుద్ధ్యా నవానభలక్షితరఃతత్రాపి భాగవతానాం వర్తనశీలో దుర్లభ [illegible]
తమ ఇతి భాగః ॥౨౪॥ అథ పరాధపరిహారాధికారః సంగృహ్యతే స్వప్నైః అసౌ ప్రపంచః అసారాః అనర్థమిత్రతయా నిస్సారాః విషయాః శబ్దస్పర్శ

స్వచ్ఛస్వాదు సదావదాతసుభగం ద్వైపాదయుగేన దివ్యాన్నమాలిన్యప్రశమాయ మాధవపదయోర్మందాకినీం విందతి ॥ యదుక్తం
మసారవిషయస్రోతః ప్రసూతైః పునః పంక్తైరేవ ఫలం కయన్నిఖిల తనుం ప్రాజ్ఞైర్న సంశ్లిష్యతే ॥౨౫॥ ఉక్తార్థం విధియ

దయః తవ స్రోతాంసి ప్రవాహాః తైర్భవైః ప్రసూతైః ఉత్పన్నైః పంక్తైః నిషిద్ధానుభవజనితపాపైః నిఖిలం ప్రపత్తివైభవేన నివృత్తపాపామాత్మీయానాం తనుం పు
నః కలంకయన్ ప్రాజ్ఞైర్భాగవతైః యద్యపి న సంశ్లిష్యతే న సంబధ్యతే తథాపి యం దేహాన్వితమాలిన్యప్రశమాయ యా నివృత్తయే స్వచ్ఛాం సృష్టిస్వర్గప్రదాం
స్వాదుప్రపూర్ణైశ్వర్యప్రదాం సదావదాతాం ముక్తిప్రదాం సుభగాం అర్థప్రాప్తిప్రదాం మాధవపదద్వయమందాకినీం తాం ద్వైపాల్ ప్రతిదీక్షాం పునః శరణాగతిరూపాం స్వాధికా
రానుగుణప్రాయశ్చిత్తత్వేన విందతి ప్రాప్నోతి సాధ్యప్రాయశ్చిత్తం ప్రతిపద్య ముక్తాదికాం సిద్ధప్రాయశ్చిత్తస్య భగవత్పాదయుగం ఖనయతి పాపనివృత్తిం తు భగవానేవ కర్తేతి భావః ॥౨౫॥

అధి॥సం॥ అధిశాస్త్రీయనియమాధికారః సంప్రవాపతి ముకుందే ఇతి ముకుందే స్వభరం నిక్షిప్య అతఏవ ముక్తవత్ అనఘః వినష్టపాపః సన్ అవిదితం స్వామినస్సర్వ
౨౨ రస్వహృదయం యేన స తథోక్తః అసౌ ప్రపన్నః స్వతంత్రస్య ఆజ్ఞయా శ్రుతిస్మృతిరూపయా సిద్ధాం మర్యాదాం కిం చ పరిత్యాగే అకరణే సత్యపి స్వ
స్వపురేషాం శిష్యపుత్రాదీనివ విధానాం లోకాపవాదభయం శ్లోల్లాసభంగాదిరూపేణ విధానాం దర్శనాం భవనాత్ అలంఘ్యాం అనతిక్రమన్ ఇతి

12

ముకుందే నిక్షిప్య స్వభరమనన్యో ముక్తవదసౌ స్వతంత్రశ్శిష్టైస్సిద్ధాం స్వయమవిదితస్వామిహృదయః పరిత్యాగే సత్యః స్వపరవిధానదర్శన
నాదలంఘ్యామాప్తాదనుసరతి శాస్త్రీయసరణిం ॥౩౭॥ శ్రుతిస్మృత్యాహార్యైః స్వమతిగతిభిః శుద్ధమనసాం స్వసంకల్పైర్దర్పైః కులచరణాదిశ
దిసముత్థైః నియోగ్యైర్యోగ్యానాం నియమయితుమారాదితుభిర్మతో నిమిత్తస్పష్టైర్వైరపి నిపుణామన్నిపతతి బుధః ॥౩౮॥ - - - - - - - - -

యాం శాస్త్రీయాం విధిసోదితాం సరణిం కర్మానుష్ఠానం అనుసృత్య శరణ్యాసేన విగలతపాపస్సన్ లోకాపవాదముఖోల్లాసభంగపరిహారాయ శాస్త్రీయం కర్మ మోక్ష
పర్యంతం కర్తవ్యమితి భావః ॥౩౭॥ ఏతదేవ వివిచ్య ప్రకాశయతి శ్రుతీతి శ్రుతిస్మృత్యాహార్యైః శ్రుతిస్మృతిచోదితకర్మానుష్ఠానైః స్వస్య మతిభిః జ్ఞానవిశేషైః గతిభిః ఇతి
ధ్యానయాత్రాదిగతివిశేషైః స్వమనస్సృష్టిభిః స్వశుద్ధమనసాం నిర్మలాంతఃకరణానాం మధ్యే బుధః శేషత్వజ్ఞానవాన్ స్వసంకల్పైః మానసకర్మవిశేషైః ॥ - - - -

ఉత్క్రమణం వివక్షన్నాహ సాక్షాచ్ఛే తి యావాన్ పురీ వైకుంఠ సపరే ధాస్తి వసుధా తస్యాః రసః తద్భూమిం తద్వానాస్యాధరసితానం ఏతి సమోఽభితస
పురీకాణిలిపో తోః న బాహ్యశ్చేతి న ప్రకాశితె ఖువీతి పదస్య సర్వ త్రాప్య నాలపోగః ఖువి సాపురీ మధురేతి పోతోః అస్మిన్మాంధురం పుణ్య
తెషు ప్రాధాన్యం నధత్రే అన్యాపి పురీ భగవతా భిమానాం వినా న మాన్యా భగవతా భిమానా ఖావె పున స్థలాన్యపి న యోగ్యా నిభ గవతా భిమానె న తి
పుణ్య స్థలవత్ అన్యా నిస్థలాన్యపి యోగ్యా నీతి భావః ॥౧౫॥ అథ నియోగాది కారః సంగ్రహ్యాహేతి మనసీతి ష్ణశ్వరః పర్వనియంతా శరీరో త్త

సాక్షాచ్ఛేతి న బాహ్యాచ్ఛేతి ఖువిసా యోర్ధ్యేతి నాథస్య సూతే సావంతీతి న తల్మధ్యాదవతి హాతాం ష్ఠేతి సోఽధం బతి ధత్తె సా మధురేతి నాస్తిమ
ధురం నాన్యాపి మాన్యా పురీ యా వైకుంఠ తథా సుధా రసభూమిం రోచత ఏవాంబేతి సి॥౧౬॥ మనసి తరణ గ్రామం ప్రాణమనః పురుషే
నతం తటంతిష్ఠ బియస్ భూతేష్వనం పరెవత మాత్మని స్వవిధ వియషారి త్థం సాధారణ సరణ మూఖెనవతి పర తూనాడీ ష్వైర్యధిగాని
తథాఽష్టరః ॥౧౭॥

మణదశాయాం తరణానాం బున్నవశమే ఇంద్రియాణాం గ్రామం సమూహం మనసి ఖువిబియన్ మనస్యప్రాణే ఖువియన్ తంవ ప్రాణం పురుషె ఖువియన్ వ
సం ఆత్మా నం పూర్వోక్త ప్రకారేణ భూతే ఖు ఖువియన్ మె వాత్మానం తట తిపలె ఆత్మని ఖువియన్ సన్ స్వం ఆత్మానం పవితీ తి స్వవిత్ నబూనాతీ త్యవిత్ పయో
బున్నవ బున్న నిమోక్షు సరణమాగస్య ముఖె సాధారణే ఇత్థం తు తెన సతి తతః పశ్చాత్ యధిగాబితం తత్ర త్సవ్రూపూబితం లబ్ధా భవతి తథా నాడీ ష్వైనప
తి తత్ర లోకాన్ప్రపయాతీతి మనసా వదితానాడ్యః అస్వేషాం పయాధ్వా నాడ్యః తత్రాపి ము ముక్షా శత తాధిశె యాధ్వ నాడీ తి భావః॥౧౮॥ ఆరామం భజెహం॥

శ్రీ

అధి॥సం॥ అథ ప్రపత్తిపాశనస్యానుభవనాశ్యాని ప్రాయశ్చిత్తనాశ్యాని చేతి వివిచ్య ప్రకాశయతి ప్రారబ్ధేతి ప్రారబ్ధేతరం ప్రారబ్ధం తాదృశం పూర్వప్రాపఋణాంతరానుష్ఠి
తపాపం అఖిలం అప్రారబ్ధమిపతాదృశం పుణ్యం ప్రమాదికం అబుద్ధిపూర్వకం ఉత్తరం ప్రపత్త్యుత్తరకాలకృత్యపుణ్యం పాపజాతం న్యాసేన ప్రపత్త్యా క్షపయన్
౧౩ వినాశయన్ ప్రారబ్ధేష్వపి పుణ్యపాపేషు అనభ్యుపగతప్రారబ్ధఖండం న్యాసేన క్షపయన్ ధీపూర్వాణాం బుద్ధిపూర్వాణాం ఉత్తరపాపానాం ప్రపత్త్యుత్తర
కాలకరిష్యమాణపాపానాం ఉపలక్షణమేతత్ పుణ్యానాం చేత్యర్థః అధునాతన అనుతప్తైః భూతేపి పూర్వపాపజనసేపి తన్నిష్కృతేః తత్ప్రాయశ్చిత్తేనాప్ర
తిపద్యోత్రపునః శరణాగతిరూపేణ క్షపయన్ కౌటిల్యేసతి కౌటిల్యలభ్యప్రాయశ్చిత్తాకరణే శిక్షయా తత్ఫలానుభవరూపేణ దండేన అవధూయన్ ని
ష్పాపం కుర్వన్ తత్ప్రీతిం కరోతి వలత్రేషు మేలయతి అప్రారబ్ధాని అనభ్యుపగతప్రారబ్ధాని ప్రామాదికోత్తరపాపాని న్యాసనాశ్యాని అభ్యుపగతప్రారబ్ధాని

13

ప్రారబ్ధేతరపూర్వపాపమఖిలం ప్రామాదికం చోత్తరం న్యాసేన క్షపయంస్తదనభ్యుపగతప్రారబ్ధఖండం చ నః ధీపూర్వోత్తరపా
పసన్నామధునాభ్యుత్తేపి తన్నిష్కృతేః కౌటిల్యేసతి శిక్షయా చ వ్యవధూయన్నప్రీతిం కరోతి ప్రభుః ॥౭౦॥ యత్రైకాగ్ర్యం భవతి భగవత్పాదసేవార్చ
నాదేర్యత్రైకాంత్యం వ్యవసితధియో యస్య కస్యాపి లాభః వాసస్థానం తదిహ కృతినాం భాతి వైకుంఠకల్పం ప్రాయో దేశా మునిభిరుదితాః ప్రాయుక్తౌ బిల్వవంతః ॥౭౧॥

అనుభవనాశ్యాని బుద్ధిపూర్వకోత్తరాణి ప్రాయశ్చిత్తనాశ్యాని తుర్యలస్యానుభవనాశ్యాని చేతి ప్రమాణస్థితిః ॥౭౦॥ అథ స్థానవిశేషాధికారః సంగృహ్యతే యత్రై
కాగ్ర్యమితి భగవతః పాదసేవార్చనాం తదారాధనం ఆదిశబ్దేన భగవతార్చనాదికం వివక్షితం తాదృశకైంకర్యస్య యత్ర స్థలే ఏకాగ్ర్యం మనఃసమాధానం భవతి
అత్ర స్థలే ఏకాంత్యేనావసనిష్ఠా యతోం వ్యవసితధీః లభ్యతస్య యస్య కస్యాపి అధికారిణః లాభో భవతి యస్య కస్యాపీతి వర్ణాశ్రమానాదరోక్తిః రహస్యత్రయా
ర్థానుసంధానస్య సర్వాధికారిత్వాత్ వర్ణాశ్రమానాదరోక్తిః న విరుధ్యత ఇతి ద్రష్టవ్యం తద్వాసస్థానం కృతినాం ప్రపన్నానాం ఇహాపి లీలావిభూతౌ వైకుంఠకల్పం
షణ్ణినాత్యం కాలపరిచ్ఛిన్నత్వాదితి భావః భాతి ప్రకాశయతి మునిభిరుదితాః వాసయోగ్యత్వేన విహితాః ప్రాయో దేశాః అయోధ్యాదయస్తు ప్రాయుక్తౌ బిల్వవంతః పా
యుక్తం ప్రచురం భూయిష్ఠం తాసయోగ్యత్వం తద్వంతః మునిభిస్తు ప్రాచుర్యేణోక్తా తేషాం వాసయోగ్యత్వమస్తీత్యుక్తం న తు తత్రైవ వాసస్యత్వమితి నియమః కృత ఇతి భావః ॥౭౧॥

అథ లోకాంతరమార్గం సూచయన్ తన్నివర్తకే భగవతి ఉపకారమనుసంధత్తే పితౄణామితి పితృపథః పితృదేవతాలోకమార్గః స ఏవ ఘుటీయం
తం తస్మిన్నారోహావరోహాభ్యాం పరిభ్రమ్యమాణైః సంచార్యైః నిరంతరైః సంతతసంభ్రమాణైః నిరయపథపాతం నరకమార్గే యాని యాతాయాత
ని తతో బాహ్యైః క్రమ్యమాణైః పరిభ్రమ్యమాణైః అధిగతపరిశ్రాంతైః పరిశ్రమో యేషాం తాన్ నః అస్మాన్ ఆబ్రహ్మధర్మైః జ్వలనదివసాదిభిః అతిపావకైర్మానయి
త్వా హరిరేవ చందనః అనేన సకలతాపహారిత్వం సూచ్యతే నఖ్యాయా దాయా ఆసన్ సుఖయతి ఆనందయతి ॥౮॥ అథ పరిపూర్ణప్రపన్నసను
భవాధికారః సంగృహ్యతే విలమసీతి సఖ్యేన వాహాదర్పురుషోగమితః నీతః విలమసి రఖుప్రవోగూణాసాస్యపదే పరమపదే విచిత్రవిభూతికం

పితృపథఘటీయంత్రారోహావరోహాం పరిభ్రమ్యైర్నిరయపథపీయాతాయాతక్రమ్యైర్నిరంతరైః అధిగతపరిశ్రాంతానాబ్రహ్మదగ్ధైః
రతిపావకానః సుఖయతి నిఖ్యాయా దాయా స్వయం హరిచందనః ॥౮॥ విలమసి పదే లక్ష్మీకాంతం విచిత్రవిభూతికం సఖివగమితః
సంపదావిర్భవదసహంబా తలతిః స్ఫుడితదపృథక్సిద్ధిః సిద్ధాత్ గుణాష్టకసఖలోభ్యఖతి పరమం సామ్యం భోగే నివృత్తిశ్చ [illegible]లం ॥౯॥

దివ్యాయుధదివ్యభూషణాద్యనేకవిభూతివిశిష్టం లక్ష్మీకాంతం సంపదావిర్భవతోపహృదధివృత్తాః సహాబూః స్వభావితాః ఆశ్రితయః బ్రహ్మానాదార
ణసుః యస్య సః తథోక్తః సన్ సఖిటా అధివృత్తాతేన భగవతా సహ అపృథక్సిద్ధిః యత్ర జీవస్తత్రేశ్వర ఇత్యవినాభావో యస్య తాదృశః సన్ సిద్ధ్యత్ ప్రాప్తం
గుణానామపహతపాప్మత్వవిశోకత్వవిజరత్వవిజిఘత్సత్వపిపాసిత్వసత్యకామత్వసత్యసంకల్పత్వనిత్యానందానాం అష్టకం సత్స్వరూ
పానురూపఫలత్వేంకరభం వయస్సతథాసంభోగే త్వైంకర్యాఖ్యసుఖానుభవే నివృత్తిః కథయా పునరావృత్తిప్రసంగేన ఉక్తిరితి సర్వేశ్వరశ్చ సః పరమసామ్యం
భజతి ఇతి విశేషలాభో యత్ర తస్మిన్నిత్యైకతానకల్పప్రియత్రం భగవత్సామ్యం ప్రాప్నోతీత్యర్థః ॥౯॥

అధియసయ ౧౪

ముక్తాః సాన్తిమత్రావేశతాధికానాం ప్రవేశం దర్శయన్ దహరవాక్యవారే కృపయా తిష్ఠతీత్యాహ దహరకుహరే ఇతి దేవః సర్వేశ్వరః దేవశబ్దేన స్వప్రకాశత్వం
ప్రకాశత్వవాచినా దహరకుహరవాస ప్రయుక్త దోష ప్రత్యనీకత్వం వ్యజ్యతే నిషిద్ధ్యర దీర్ఘతాని షిద్ధ్యర స్త్ర ఇంగాల ఇత్యుక్తేః కర్దమ దీర్ఘతాయాం
నిపతితస్యని ఇసవ్యఆత్మీయ అపత్యస్య పుత్రస్య ఆదిత్సపా ఉద్ధరణేచ్ఛయా అవతీర్ణస్య యంత్రే ప్రవిష్టస్య పితుః క్రమాతన్యాయాత్ దహరకువారేద
హరకుపేహృదయకూపే తిష్ఠన్ స ఏవ ప్రభుః సర్వశక్తిః తస్మిన్ కాలే వి తస్మాత్ క్రమణకాలే ఇహ శరీరే విద్యమానాన్ అస్మాన్ అకృతకపురం
ప్రాకృతస్థానం ప్రతి ప్రస్థానార్థం గతాధికారంథమనిం ప్రవేశయతి ముక్త్యర్థశతాధికనాడ్యా నిష్క్రమణమితి వైదిక సంప్రదాయః ॥౪౪౫నలుశ్చైనాల్గు॥

14

దహరకువారే దేవస్తిష్ఠన్నిషద్వ్యరదీర్ఘతాని పతితనిజాపత్యవిత్తానవతీర్ణపిత్యక్రమాత్ ధమనిమివాన స్మిన్ కాలే స ఏవ శతాధి
కామకృత్రకపుర ప్రస్థానార్థం ప్రవేశయతి ప్రభుః॥౪౪॥ జ్వలనదివసజ్యోత్స్నాపక్షోత్తరాయణావత్సరాన్ పవనతపనప్రాలేయాంశూన్ ప్రమాదవిరద్యుతం ఇలధరపతిం దేవాధీశం ప్రజాపతిమాగతస్తరతి విరజాం దూరేవా వస్తుతః పరమద్భుతం॥౪౫॥

అథ గత్యధికారః సంగృహ్యతే జ్వలనేతి జ్వలనాధిష్ఠానదేవతాం దివసం అహోధిష్ఠానదేవతాం జ్యోత్స్నాపక్షం శుక్లపక్షాధిష్ఠానదేవతాం ఉత్త
రాయణం ఉత్తరాయణాధిష్ఠానదేవతాం వత్సరం సంవత్సరాధిష్ఠానదేవతాం పవనతపనప్రాలేయాంశూన్ వాయుసూర్యచంద్రాన్ వాయు
సూర్యచంద్రాధిష్ఠాన్ పురుషాన్ ప్రమాదపరాన్ అమానవ ఇరద్యుతిం తదధిదేవతాం ఇలధరపతిం వరుణం ఇలవరమితి వా పాఠః దేవాధీశం
ఇన్ద్రం ప్రజాపతిం బ్రహ్మాణం ఆగతః ప్రాప్తః తేష్వపి ప్రజాప్రాప్తి ఇత్యర్థః విరజాం తరతి తతః పరం విరజాతరణానంతరం వామదే
వత్సమానమితి శేషః వాగపరిచ్ఛేద్యం అద్భుతం మాశ్చర్యభూతాం నిత్యవిభూతిం ప్రాప్నోతీతి శేషః ॥౪౫॥ - - - - - - - - - - -

సహావ్యాప్తిస్త్రేశ ఇత్యాది అర్థః । నను కసంబంధియః పరమపురుష ఇత్యనేన బ్రహ్మరుద్రాదివ్యావృత్తిః దేవః స్వయంప్రకాశః అనేన ఖడ్గాదివ్యావృ
త్తిః ఏవంవిధస్యేశ్వరః ప్రదిష్టైశ్వరః స్వతంత్రతత్పరః సన సతాం ప్రపన్నానాం ఉపాసకానాం చ ఖలు లభిసంతయా హార్దసిద్ధోపాయో భవతి అనేన
లక్ష్మీవిశిష్టస్య మోక్షోపాయత్వమితి శిక్షితం ఖలు లభిసుతాపరస్య పాలయం నిత్యానేన సిద్ధోపాయ ఇత్యనేన మాన్యాయః సర్వేషాం కారుణికత్వాఖ్యగత్రస్య
తః లక్ష్మీవిశిష్టస్య సిద్ధోపాయ ఇతి నిష్కర్షః ॥౭౪॥ అత్ర మోక్షదం భంగయం తర్కేణా వా । విశ్వామిత్రిరితి ఉపయుక్తాపరి అత్ర మాత్ర రం భోగేషు విశ్ర

విశ్రమ్యవృద్ధిరూపయోః పరస్పరవిరోధాసత్తరం బహూనాదర్శనైః స్వరసైక్యదోషితసంప్రదాయరపాఠైరథాప్యపీనా లక్ష్మీతత్వః స్వప్రాప్తేః స్వస్య
మేవ సాధనతయా యోధిష్ఠ్యమానాః శ్రుతౌ సత్త్వస్థేషు స్వభావిత సన్నిధి సౌశాంతావర్తిత్వైవ ధిః ॥౭౫॥ - - - -

మృద్ధిః । అనవరతభోగత్యక్త్యా పరవస్తసీతి తదర్థః । అత ఏవ [illegible] దివానక్తం అహోరాత్రం బహుదర్శనైః బాహ్యవిషయాసక్తబుద్ధిభిః అస్మద్బోధితానాం
స్వాశ్రయాణాం చ యతివరాదీనాం సంప్రదాయేన రహితైః తత్సంప్రదాయానభిజ్ఞైరిత్యర్థః । అద్యాపి తే ఘోరతరదుఃఖానుభవదశాయామపి అనాలక్ష్మీః
తః సిద్ధోపాయత్వేన అబుద్ధాః స్వప్రాప్తేః పురుషార్థస్య స్వయమేవ సాధనతయా సిద్ధసాధనతయా శ్రుతౌ వేదాంతే యోధిష్ఠ్యమానాః పునఃపునః ప్రతిపాద్యమానాః స్వ
శాంతౌః నివృత్తః । అవధిః దేశకాలవస్తుపరిచ్ఛేదో యస్య సః శివధిః ఆశ్రితానాం నిక్షేపః । అసౌ భగవాన్ సత్త్వస్థేషు సాత్త్వికేషు సంనిధిం సిద్ధోపాయత్వేన సన్నిధానం స్వీ

అధిపసం౦౪

౧౪

అథ తమేవ బ్రహ్మానుభవమాంశాస్త్రే అవిశ్రాంతేతి అవిశ్రాంతానాం విశ్రాంతిరహితానాం సంతతానామితి యావత్ శ్రద్ధానాం కైంకర్యవిశ్వాసానాం శతైర్భూ
తాః ముక్తానామహామహమితయా సముత్పన్న శ్రద్ధావిశేషాః త ఏవ తల్లోలాస్తరంగాస్తైర్విశేషమాః నానావిధాః విచిత్రాః ఉపాసత్యేః సిద్ధిమూర్త్యైః ఆ
దిశబ్దాత్ నిత్యైశ్వర్యసులక్షాః బహువిధాః క్షేత్రమావరాదిపరివర్త్యరూపేణ బహుప్రకారాః మథుల్కీరయోన్యోన్యమేలుషాంతే వర్తే స్వాగునాశ్చైగునా
శక్తైనశేషశేషిణాగుణా అభ్వతె అభ్యయుగునానుభవస్య మథుల్కీరే పమాషేగగత మత్స్యనిబంధనాస్వగునానాం విశిష్టం ప్రస్తావః తస్య అసంఖ్య
నం అనుభవఃతె నతనన్ ప్రకాశమానః మహానందోయింషాం తె వతె బ్రహ్మానుభవాః త ఏవ పరివాహాః ప్రవాహాః మహామనసి అవిఘూర్ణయాస్తు

శ్రాంతశ్రద్ధాశతతలహాకల్లోలవిఘూర్ణమామావిఘూర్ణయాసుమనసి మునిసిద్ధాచిసులక్షాః మథుల్కీరన్యాయస్వగుణవిశిష్టాసం
ఖనకనన్మహానుభవహరివాహాః బహువిధాః ౹౹౮౬౹౹ యుగపదఖిలం ప్రత్యక్షేణాప్యతః సతతవితన్నిరవధిదయాంబిఫోర్యత
నావనశంక్యవిపక్షితాః బలధి సుతయా సార్ధం దేవోబుగత పరిపాలయన్ పరమపురుషః సిద్ధోపాయః ప్రవిష్టశరం సతాం ౹౹౮౭౹౹

ముక్తైః పరస్పరస్పర్ధయా సంపాదయమానానితరముత్రసులక్షాః రూపేణక్షేత్రమావరపాదుకారేలాపనాది రూపా బహువిధాః మథుల్కీర
వల్ఘోగాల్పమాః శేషశేషిగుణానుభవపూర్వకపరబ్రహ్మానుభవామమనుభవంత్వేతత్పర్యః ౹౹౮౬౹౹ ఇత్యర్థానుశాసనపరిచ్ఛేదః ప్రథమసమాప్తః
అథ సిద్ధోపాయశోధనాధికారః సంగృహ్యతే యుగపదితి అఖిలం సకలం జగత్ అఖిలం నిశ్శేషం యథా భవతి తథా యుగపత్స్యతః ప్రత్యక్షేణ అఖిన్నప్ర
త్యక్షేణ విదన్ ఖిన్నన్ అనేన సిద్ధోపాయస్వరూపం గమ్యత్ర అన్యధర్మశాస్త్రాఖితం యోగినాం సర్వజ్ఞత్వసత్యపి తత్రత్య ప్రత్యక్షస్య యోగజన్యత్వాద్
విరున్నిత వలోమానంనిదేశేన భగవత్ఖ్యాన స్వప్రత్యక్షరూపస్య నిత్యత్వం ఫలితం నిరవధిదయయా అదన్యాన్ అనేన తారుణికత్వముక్తం అశక్యవివక్షితః అనేనా

తేధక్షానాంవాదీనాంమధ్యేప్రధానభూతానాంగుణానాం సంఖ్యాయాంతన్నిష్ఠాం గుల్యాత్రయాంనిష్ఠాంవిష్ణోః అగ్రగణ్యా ఇత్యర్థః అతఏవ అధ్యాత్మ
శ్రుతయః ముముక్షుర్వైశరణమహంప్రపద్యే ఇత్యాదయః ప్రపత్త్యుపాయత్వప్రబోధకాః సంప్రదాయః పూర్వాచార్యానుష్ఠానం ఏవంవక
తకాని శతశోనామానుష్ఠానం కేలఖులసర్వనిష్ఠంతాపాదత్వేలోచేఖువిశ్లేషః త్రైవిధ్యశుద్ధాశయాః నిర్మలాంతఃకరణాః సంతః సాధ్యం భక్తిం ప్రపత్తించ అధ్యా
సాక్షాత్సిద్ధోపాయః స భగవతః పాదౌ ప్రియాం వశీకరణసాధనమితివా ఇతిఖలు నః అస్మాన్ సమధ్యాపయన్ సమ్యక్ బోధయామాసుః అధ్యైతాని
వభక్తిద్వారః తేమహత్త్వనయోరప్యాదాసః॥౩౨॥ అథ ప్రభావవ్యవస్థాధికారః సంగృహ్యతే స్వరూపమింతి విష్ణోః సర్వేశ్వరస్య స్వరూపం యచ్ఛయా

స్వరూపం యదశేషదృక్గుణవిభవశీలాది చ విష్ణోస్తదాఖ్యాసేతుశ్శ్రుతిభిరవసేయం తదఖిలం।
తథా తద్భక్తానాం తదుపసదనాదేశ్చ మహిమా యథాధీతం సద్భిర్యతిపతిముఖైరధ్యవసితః॥౩౩॥

దృక్గుణానాం వాత్సల్యాదీనాం విభవః ప్రభావః శీలం మహతో మందైః సహ నిరంతరేణ సంశ్లేషః తదాదిగుణభూతం చ యో దృక్ తత్ తస్య భగవత ఆఖ్యా
విధినిషేధరూపా సైవ సేతుః సదయో దృక్ తదఖిలం తస్యైవ స్వరూపగుణవైభవాదికం శ్రుతిభిః వేదాంతైః అవసేయం వ్యవస్థాప్యం తథా ఈశ్వరస్వరూపాది
వత్ తద్భక్తానాం అనంతగరుడవిష్వక్సేనాదీనాం తదుపసదనాదేః తస్య భగవతః ఉపసదనం ఉపాసనం ఆదిశబ్దేన తత్ భక్తోపాసనముచ్యతే తస్య చ మహిమా
ప్రభావః సద్భిః సకలప్రభావజ్ఞైః భగవత్ భాగవతాదిప్రభావజ్ఞైరితి యావత్ యతిపతిముఖైరాచార్యైః యథాధీతం గురూపదిష్టమనతిక్రమ్య అధ్యవసితః వ్యవస్థా
పితః భగవద్భాగవతతత్తదుపాసనం తత్తద్గుణానాం మహిమా వేదాంతైః పూర్వైశ్చ వ్యవస్థాపితః స ఏవ సర్వైరపి అనుసంధేయ ఇతి భావః॥౩౩॥---

అధిసం॥ అథసాధ్యోపాయశ్శాస్త్రాధికారః సంగృహ్యతే యదధికారిణమితి పుంసః పవిత్రస్వరః స్త్రియః పతిః యజనాని జ్యోతిష్టోమాదియాగాదయః దానం శ్రావ్రవి
౧౬ హితసత్పాత్రత్యాగః హోమస్తు సాయంప్రాతరగ్నికార్యాదికం తావద్ అర్చనాత్మ భగవత్ప్రజాభరన్యసనం ప్రపత్తిః భావనా ఉపాసనం ప్రభృతి శేషి
వశ్రుతిస్మృతివిహితాని కర్మాంతరాణ్యుచ్యతే ఏతైః కర్మవిశేషైః సమ్యగారాధితః సర్వజ్ఞశ్శక్తః సన్ యథాధికారం తత్తత్ఫలకామనారూపాధి
కారమనతిక్రమ్యాదిహానాం ప్రార్థకానాం ప్రార్థకాం మానదిఫలం దిశతీతి హి అనేనప్రకారేణ ఖలు సంప్రదాయస్థితిః పూర్వైరాచార్యైః సునిశ్చితో మార్గః

16 యథాధికరణం పుంసామర్చనదాన హోమార్చనాభరన్యసనభావనా ప్రభృతిభిస్సమారాధితః ఫలం దిశతి దేహినామితి సంప్రదాయస్థి
తిః శ్రుతిస్మృతిగురూక్తిభిర్నయవతీ రాజ్ఞాతి నః ॥౧౧॥ తత్ర ద్వితీయశ్లోకోక్తేత్యర్థయస్త్రరేకస్వబాలక్ష్మీపతిభిఃప్రోక్తాః కథంక
ప్రధానగానే నిష్ఠాం కనిష్ఠాత్రయాణాం అభ్యస్య శ్రుతిసంప్రదాయతత్త్వైరథవా విశుద్ధ[illegible]శయాః సిద్ధోపాయవశే క్రియాయామాతిహానః
సాధ్యం సమధ్యవయన్ ॥౧౨॥

యష్టులవిధిశ్రవయత్త్వమర్నుష్ఠీయతే తేన కర్మణా వశీకృతో భగవాన్ తత్ఫలం దదాతీతి సంప్రదాయః ఇతి ఏవంరూపా సంప్రదాయస్థితిః నయవ
తీభిః శ్రుతిస్మృతిగురూక్తిభిః శ్రుతిభిః స్మృతిభిః ఆచార్యోక్తిభిశ్చ నః అస్మాకం ఆజ్ఞాతా గ్రాహ్యతరత్వేన ప్రకాశితః ఇత్యర్థః ॥౧౨॥ అథమేతత్సానుష్ఠేయమానం సాధ్యోపాయత్వే
న సిద్ధసాధనం వాసేతరసాధనమిత్యేతత్సర్వం సంమతమిత్యాహ తత్ర ద్వితీయ తేతి తత్రోక్తానాం తత్త్వదర్చనాదీనాం హోమతుక్తేత్రితయయుక్తిబాహ్యకృతధియః వ్య
సక్తబుద్ధయః తత్రాః కుతర్కాః ప్రపత్తిః ఫలానురూపత్వాశ్వాదనుపాయత్వమిత్యాదయః తే ఏవ ఇంద్రియాలాని తేషాం క్రమేః ప్రయోగైః క్రమే ప్రయోజనాని

అగ్నిః శీతో త్రభూరితి యత్ అపాయాధ్యవసాయ యుక్తాయుః మితి యావత్ తస్య ణాస్త్యేవ కాకం ప్రతి రావం ప్రయుక్త తస్య ణాస్త్యేవ విప్రవాస్త్రత్వం మం
ప్రవిశాప్య సప్రయుక్త మిత్యర్థః కిపు ఘుశ త్యక్ష నిపాతే రివ పురణాస్త్యేవ పింతత్ అతిశయిత స్వ్యాగాది ష్ఫలసాధనతా యుర్వాదివత్ భమాః
ధ్యవసాయనిబంధనాపద త్రస్త్రైవ పాడుశ్రయిత్వ ప్రిష్య వనపరి త్రాణ వింతి శత్రిఘ్న వన సంరక్షణ వింతి మశత్ర స్వస్వాపాయాధ్యవసాయ నిబంధన అ
పాయః సహోః పివిశాప్య సంవినా నష్లతి తిశ్లోకార్థః ॥ ॥ అథ ప్రత్యధ్యవసాయ న్నిరూపయతి రాగద్వేషేతి నితాం నిరూపాధికే రక్షితరి రక్షకే భగవతి

రాగద్వేషమదాదిత్రైరిహాముత్ర రక్ష్యైః రక్ష్యైః తూని తాంరక్షితరి స్థితేని ఖిల శరణ్యాసా ఖిధానం తపః యుత్ర క్షేత్రైతమ త్యాశేత వివిధాన్ ధర్మాన ధర్మ ద్రుహాస్త్రద్మామార్గో
వాశి - వర్ణనపంపిప్రాణాం నవాహాం పదం ॥ ౨ ॥

స్థితే రక్షిత్వాయామితి బూగరూకేసతి కస్మే కృతం సాంగమను ష్ఠితం నిఖిలశరణ్యాసా ఖిధానం ఆత్మాత్మీయ భరన్యాసాఖ్యం యుత్ర పః రాగద్వేషమదాదికైః
మహారక్ష్యైః ఖిః రాగద్వేషశబ్దేన అపాయోక్తిః ఆదిశబ్దేన ఉపాయోక్తిః తైరస్థ్యైః ఖిః అలంఖితం సత్ అధర్మద్రుహః పాపనివర్తకాన్ వివిధాన్ ధ
ర్మాన్ అతిశయేన అతిక్రామతి తస్య నానాసాఖిన స్పృత పస్సః భూమా మాప్రస్తావః సవత ఆగమః తస్య పెరః విదుః తస్య వర్ణనాం ప్రాణాం పూర్వతనానాం వైది
కానామితి యావత్ వాహాం పదం పరిపైదకం న భవతీతి యావత్ ॥ ౨ ॥ — — — — — — — — — — — — —

అధ్యాస౦౫ అథ తత్ర తత్ర వర్ణాశ్రమవ్యవస్థాయామాహ చాతుర్వర్ణ్యేతి వర్ణా బ్రాహ్మణక్షత్రియాదీనాం సమాహారశ్చాతుర్వర్ణ్యం చతుర్విధాశ్చ ఆశ్రమాః బ్రహ్మచారి
గృహస్థాదయః ముఖశబ్దేన దేశకాలాదీనాం గ్రహణం తథా విధిభేదే తథా తేన ప్రకారేణ అవస్థితే శాస్త్రవ్యవస్థాపితే సతి స్వరూపగుణానుగుణ
౧౭ యా సత్వరజస్తమోగుణానుగుణయా వృత్త్యా అనుష్ఠానేన విశిష్టం తం నియతం తత్ర వర్ణాశ్రమనియతం కృత్యం కర్మ శ్రుతాః సంతుసంశ్రిత
ప్రదం తు త్యాగః వర్ణాశ్రమనియతకర్మత్యాగః స ఏవ వక్ష్యమాణః ఉపప్లవః తస్య నిత్యదూరస్థా శరణా వ్యభ్యుపపత్తిః తస్యాః విధౌ అనుష్ఠానే తత్త్వకోవిదాః
సమర్థా ఏకాంతినః అధిగతేవృత్త్రయః అంతిమయుగే కలియుగే పి నః అస్మాకం చింతాం స్వబుద్ధిత్యాగః కస్య ఫలబుద్ధిత్యాగకస్య విధిత్వారిణా

చాతుర్వర్ణ్యం చతుర్విధాశ్రమముఖభేదే యథావస్థితే వృత్తం తం నియతం గుణానుగుణయా వృత్త్యా విశిష్టం శ్రితాః త్యాగోపప్లవని
త్యదూరశరణా వ్యభ్యావిధౌ తత్త్వకోవిదాశ్చైకాంతినః తామభ్యుపగంతుమంతిమయుగే ప్యేకాంతినః సంతి నో యస్య శిలాదేః స్త్రీత్వాది విపరి
ణతిః రస్య స్పష్టమిదం తవాప్యేతచ్చిత్రం యదుత దయా నస్యైవపాపం తాల్యాస్యైవా ప్రత్యంరిపుష్వపి హాతేరేవపాతతాపదత్రాణైవహా త్రిభువ
నపరిత్రాణమితి ॥౧౭॥

ఇతి చింతాం విచారణం అభ్యుపగంతుం అంగీకర్తుం సంతి వర్తంతే యద్యపి ఫలకామమయా కర్మకర్తారో బహవః సంతి తేషాం స్వరూపత్యా
గః సంపాదిత ఏవ భవతి ప్రకృతం నాస్తు బుద్ధిమాత్ర త్యాగేన కర్మకుర్వాణాః సంశయస్థిరా కరిష్యంతీతి భావః ॥౧౭॥ అథ ప్రస్తావ రష్ట్యాధికారః సంగ్రహస్య
తే శిలాదేరితి శిలా శాపప్రాప్త శిలారూపా అహల్యా ఆదిశబ్దేన శాపాత్ భస్మరాశీకృతః పురుష ఉచ్యతే స్త్రీత్వాదిః ఆదిశబ్దేన పురుషత్వం విపరిణతిః
పరిణామః రామపాదస్పర్శనేన శిలాయాః స్త్రీత్వేన పరిణామః భస్మరాశేః పుంస్త్వేన పరిణామః ఇతో ఽప్యద్భుతమస్తు దయా
న స్వేవపాయతే తీయత ఏతత్ తవాపి చిత్రం విచిత్రం సీతాభవహానుమత ఇతి సీతా దాశభవో నల్పః - - - - - - - - - -

అకార ఉకార మకార రూపేణ వర్ణత్రయాత్మకో వేదసూత్రః వేదసూబతః ప్రణవో యస్మిన్ సః అఖవాత అతశ్శక్షుం స్థూలాది వల్తీనాం త్రయం
యస్య సః ఆదిశబ్దేన సూక్ష్మమధ్యమవృత్త్యోర్గ్రహణం స్థూలారూఢిః సూక్ష్మయోగః మధ్యమా యోగరూఢిః అకారాదౌ స్థూలవల్త్యాద్యర్థ్యరాది
స్వరూపమోధనం యోగేనరక్షక తపదీనాఖితి వివేకః త్రయ్యంతసారః వేదాంతసారః అసావనుః వాయూలమంత్రః సతాంస్వస్మిన విశ్వసవతాం త్రైగుణ్య

ఆకర్ణితో వితనుతే కృతకల్పకష్టం మాప్రేడితో విశతి యశ్చ కృతార్థభావం ప్రత్యూషతాం ఖలు తి సంసృతి కాలరాత్రేః పద్మాసహాయ శరణాగతి మంత్ర ఏషః ॥౫౭॥

ప్రశమం ప్రశమనం సంసారనివృత్తిం ప్రయుఙ్క్తి ప్రకర్షేణ దదాతీత్యర్థః ॥౫౭॥ అథ ద్వయాధికార సంగ్రహమాహ ఆకర్ణిత ఇతి యో మంత్రః ఆమ్రేడితః అర్థఖ్యాన
పర్యంతమనుసంహితః సన్ కృతార్థభావం మధిగతః సన్ పురుషార్థత్వం దిశతి ఏషః పద్మాసహాయస్య శ్రీపతేః విషయే క్రియమాణా యా శరణాగతిః ప్రపత్తిః
తద్విషయకానుష్ఠాన మంత్రో ద్వయం సంసృతి కాలరాత్రేః సంసారరూప మృత్యుప్రాప్తి నిశాయాః ప్రత్యూషతాం ప్రభాతసమయత్వం ఖలు తి ॥౫౭॥ - - - - -

అధి॥ సం॥ ౮౫

18

అథవా మూలమంత్రాధికారశ్చ సంగృహ్యతే తారమితి ఆచార్యైర్దత్తం సదాచార్యోపదిష్టం పూర్వం మంత్రస్య ప్రథమపదభూతం తారయతీతి తారం
సంసారోత్తారకం ప్రణవం తదను తతః పశ్చాత్ ఆచార్యోపదిష్టం హృదయం మంత్రస్య మధ్యమపదభూతం నమః పదం మంత్రస్య హృదయం॥
నమ ఇత్యభియుక్తా ఆమ్నాయోక్తం వేదవేదాంతప్రతిపాదితం తం నారాయణాయేతి పదం సహార్థమర్థేన సహ అవయుతా మనస్సందధతాం అలసమనసాం
మందబుద్ధీనాం ఉపమశక్తేరప్యుపలక్షణం అతోపాసకాపేక్షయా ప్రపంచస్య విలక్షణాధికారః సూచితః నః అస్మాకమాత్మరక్షాభరమంగీకుర్వన్స్వేచ్ఛయా
న్ దేవః నిఖిలాన్ కింకరైశ్వర్యవిఘ్నాన్ కైంకర్యాఖ్యపురుషార్థప్రతిబంధకదురితాని క్షిప్రం శీఘ్రం క్షిపతి క్షిప్రమిత్యాసేన నిఖిలానిత్యనేన చ విలం

తారం పూర్వం తదను హృదయం తస్య నారాయణాయేత్యామ్నాయోక్తం పదమవయుతాం సార్థమాచార్యదత్తం అంగీకుర్వన్నలసమనసామాత్మరక్షాభరత్వం క్షిప్రం
దేవః క్షిపతి నిఖిలాన్ కింకరైశ్వర్యవిఘ్నాన్॥ ౪౫॥ అత్ర శ్లోకం సంఘటయతి యద్వైస్త్రిభిరసావేకద్వయం చాక్షరైరర్థైస్తత్త్వహితప్రయోజనమయైస్త్రైరధ్యాత్మసారైస్త్రిభిః।
ఆదౌ తత్ప్రక్షరవేదసూక్తిరఖిలాంతస్థూలాదివృత్తిప్రయస్త్రైగుణ్యప్రశమం ప్రయచ్ఛతి స తాంత్రైయ్యాంతసారో మనుః॥ ౪౬॥ --------

చిత్తఫలశాఖామనభ్యుపగతప్రారబ్ధశాఖావిలసత్కానాం వ్యావృత్తిః॥ ౪౫॥ అనంతరం పదవర్గసంస్థానిరూపణముఖేన తత్ప్రతిపాద్యమర్థ
మాహ ఇత్థమితి పూర్వోక్తక్రమేణ త్రిభిః పదైః ప్రణవనమః పదనారాయణపదైః సంఘటితం తతః ఏకద్వ్యంగం వాక్షరైః అష్టాక్షరైః సంఘటితః
అధ్యాత్మసారైః సకలవేదాంతసారభూతైః తత్త్వహితప్రయోజనమయైస్త్రిభిః స్వరూపోపాయపురుషార్థరూపైః త్రిభిః అర్థైస్తత్త్వసంఘటితః మంత్రైః
త్రిభిరపి పదైః స్థూలాదివృత్తిత్రయమేతస్య రూపోపాయపురుషార్థాః ప్రతిపాద్యంత ఇతి సంప్రదాయః ఆదౌ ప్రథమపదభూతాత్ప్రక్షరా ---

స్వభావస్స్వస్య ప్రతిహతత్వేన స్వరూపేణ ప్రదర్శావిన సత్త్వబుద్ధియుం సతామనన్యశరణానాం పాథేయం కిమపి పరమశ్లోకాఖ్యం రహస్యం విద
ధే కృతవాన్ యద్వా నిఖిలపదం నైతుకామః అసౌ సారథిః స్వభావస్స్వశ్చైశ్వరరూపేణ పరమశ్లోకేన నిష్ప్రత్యూహం అంగవైకల్యాది ప్రత్యవాయ
పరిహారం సత్త్వబుద్ధియుం సతామనన్యశరణానాం పాథేయం కిమపి ప్రపత్త్యాఖ్యసాధనం విదధే ప్రవర్తయామాస ॥౧౧॥ అథ పూర్వాచార్యాః శ్రేష్ఠా
బ్రువంతీత్యాహ వ్యాససామ్నాయేతి వ్యాససామ్నాయః మహాభారతం తదేవ పయోధిః తస్మిన్ కౌస్తుభేన తుల్యం యథా పయోనిధేః కౌస్తుభః సారః
తథ్యస్మిన్ మహాభారతే చరమశ్లోకః సార ఇత్యర్థః వారేః ఉత్తమం అనన్యయోక్త్యా విలంబితఫలప్రదోపాయః పవిధాయకతయా ఉత్తమం వ్యాఖ్యం

వ్యాససామ్నాయపయోధికౌస్తుభనిభం వ్యాఖ్యాయ వారేరుత్తమం శ్లోకం కైవనలోకవేదపదవీవిశ్వాసితార్థం విదుః యే శమముక్తిషు ముక్తిసౌధవిశిఖాసోపానపంక్తి
స్పృశమీ వైశంపాయనశౌనకప్రభృతయః శ్రేష్ఠాః శిరఃకంపినః ॥౧౨॥

మనోహారం లోకపదవ్యాఖ్యానార్థపరిత్యాగేనాపి ప్రపన్నం రక్షామీతి లోకపదవ్యా లోకమార్గేణ వేదపదవ్యా శాస్త్రదృష్ట్యా ప్రపన్నం న ప్రయుఖంతి
వేదమార్గేణ విశ్వాసవిషయః కృతః అర్థః ప్రపత్తిః యస్మిన్ తం శ్లోకం చరమశ్లోకం కైవనమపాత్మానః విదుః అర్థతో బ్రువంతీతి ము
క్తిః బ్రహ్మప్రాప్తిలక్షణో మోక్షః స ఏవ సౌధః విశిఖా నానాప్రకారంస్తైః క్రమణమితి యావత్ తదారోహసోపానపంక్తిషు యేషాం చరమశ్లోకార్థం విదు
షాం ఉక్తేషు విషయే శ్రేష్ఠాః అతిశయితజ్ఞానాః మీ వైశంపాయనశౌనకప్రభృతయః శిరఃకంపినః భవంతి శిరఃకంపం కుర్వంతీతి యావత్ ॥౧౨॥

అధి౹౹ సం౹౹ అపము మేవార్థమపేక్షితార్థాంతర నిరూపణము ఖేనాహ నవేదాంతాదితి వేదాంతాదధికం క్రాలక్ష్యైప యోగ్యం శాస్త్రం నాస్తి తత్ప్రతిపాద్యేషు తత్త్వే
౧౭ షు మధుమథనాత్ త్రివిక్రమాత్ అధికం తత్త్వం నాస్తి తద్భక్తౌ భగవద్భక్త్యాత్ అధికం పవిత్రతాయాదకం తీర్థం నాస్తి తదభిమతాదస్మభగవతాభిమాన
స్థలాదధికం సాత్త్వికం పదం సత్త్వోపత్రిక పోతుస్థలం నాస్తి సత్త్వాత్ శుద్ధసత్త్వాత్ అధికమారోగ్యం రోగోపశమనం నాస్తి బుధ భజనాత్ భగ
వతానువర్తనాత్ అధికం బోధఋణ తర్పణం ఖ్యానో తాపదకం నాస్తి ముక్తేరధికం సౌఖ్యం నాస్తి ద్వయవచనతః ద్వయానుసంధానాదధికం కైంకర్యకరా
ణాం స్వదాద్య్య పాదకం నాస్తి నవిద్యోత ఇతి ద్వయావలోక౹౹౧౹౹ అథ చరమ శ్లోకాధికారః సంగృహ్యతే దుర్విఖ్యాన్తైరితి దుర్విఖ్యాన్తైః మమః ఖిన్నాపి ఖ్యాతు
మశక్యైః అసినఉపాసనే ఖ్యానమధికార ఇత్యుక్తం సూచితం నియమేన నియమాఖిన్నాం గినష్కరం తు మయా దృంగాంతర స్వాధ్యాయ లక్షణం వర్త్తే

19

న వేదాంతాచ్ఛాస్త్రం న మధుమథనాత్తత్త్వమధికం న తద్భక్తేః తీర్థం న తదభిమతాలాత్ సాత్త్వికపదం న సత్త్వాదారోగ్యం న బుధభజనాదస్తి భజన
తేః న ముక్తేః సౌఖ్యం న ద్వయవచనతః కైంకర్యకరణం౹౹౧౹౹ దుర్విఖ్యాన్తైర్నియమగహనైర్దూరవిక్రాంతిదేశైర్వ్యాలాపవర్గబహిర
యస్సైః శీలవతాం నష్టపంథాః నిష్ఠ్యూతానాం నిఖిలపదమసౌ నేతుకామః స్వయం ప్రాప్య సత్పథేయం మవివిదధే సారథిస్సర్వనేతా౹౹౨౹౹

శంస్యైర్గహనైః అనుష్ఠాతుమశక్యైః అసినశక్తిరహితాధికార ఇతి సూచితం నియమేన నియమాఖిన్నాం గినష్కరం తు ప్రమాదృంగాంతర సాప్య
దూరావిలంబితావిశ్రాంతిదేశః మోక్షోపాయేషు ఐః విలంబేన ముక్తి ప్రదత్వ ధర్మః అనేన విలంబక్షమత్వం అధికార ఇతి సూచితం వ్యాలానాం వ్యాలశబ్దలక్షిత
ప్రేక్షాద్దీనామపవర్గైః అవిదితైః అనేన ఉపాయపర్యాసోప్యధికార ఇతి సూచితం బవాబహిర్గవారవిదాపదిరూపేణ బహుప్రకారైరయస్సైః ఉపాయైః శోచతాం
అభ్యానేన అశక్తస్య ఆత్మా అత్యైవర్గకత్వేన మన్నాతం కథం స్త్రీశూద్ర విష్ణుతి శ్రీస్త్రావధికారాన్వాదితి దుఃఖితాంతః అస్మాకం నష్టపంథాః నిరుపాధికః సిద్ధో
పాయః నిష్ఠ్యూతానాం పునరావృత్తి శంకారహితం నిఖిలపదం స్వపదం నేతుకామః ప్రాపయితుకామః సర్వనేతా సర్వనియంతా అసౌ సారథిః శ్రీకృష్ణః

అథ శిష్యస్య తత్వాధికారః సంగృహ్యతే అశిథిలేతి అశిథిల గురుభక్తిః సంతత ప్రవృద్ధ గురుభక్తిః తత్ తస్య గురోః ప్రశంసా ఆత్మగుణ ప్రకాశనం
ఆదిశబ్దేన తత్[illegible]ంత్ర రూపముచ్యతే తద్దేవశీలం యస్య సః తత్ తస్య ఆచార్యస్య వస్త్ర వసనాభరణాది రూపం వా సత్త్వగుణం తదాదికే వస్త్రనిప్ర
ముఖ వపుః మతిః అతిశయిత విశ్వాస గుణవ[illegible] ధ్వనితః స్యా వినియోక్తృత్వం వినియోగం కర్తుం సంప్రదాయం గోపయన్ రక్షయన్ కృత
విత్ ఆచార్య కృత్యోపకారజ్ఞః అనపాయి నిషే[illegible]వృత్తి వ్యాపారో యస్య సః కిం వా నిధానం న విందేత్ న ప్రాప్నోతి కిం భగవదనుగ్రహాత్ ఆచార్య

అశిథిల గురుభక్తిస్త[illegible]శంసా దిశీలః ప్రముఖ వపుర్మతిః ప్రత్యయస్త్వాస్త్వదిత్యేపి గుణవతి వినియోక్తృత్వం గోప
యన్ సంప్రదాయం కృతవిదనపవృత్తిః కిం న విందేన్నిధానం ॥౨౧॥ అధ్యాసీన తురంగవక్త్రవిలసజ్జిహ్వాగ్రసింహాసనాదాచార్యాది
హ దేవతాం సమధికామన్యాం న మన్యామహే యస్యాసౌ భజతే కదాచిదజహ[illegible]మా స్వయం భూమికాం మగ్నానాం భవినాం భవార్ణవసముత్తారా
య నారాయణః ॥౨౨॥

శుభోల్లాస రూపం ఫలం నిధానం ప్రాప్నోతీత్యర్థః ॥౨౧॥ అథ శిష్యేణాచార్యో దేవతాత్వేనోపాస్య ఇత్యాహ అధ్యాసీనేతి అధ్యాసీనం నిత్యవాసినా తురంగవక్త్రేణ హయ[illegible]త్
ప్రకాశమానం జిహ్వాగ్రమేవ సింహాసనం యస్య తస్మాదాచార్యాత్ సమధికామన్యాం దేవతాం న మన్యామహే అసౌ నారాయణః స్వయమజహ[illegible]మా అల్పత్వేన
వ[illegible]సన్ మగ్నానామనాదికర్మణి మగ్నానాం అత ఏవ భవినాం సంసారిణాం భవార్ణవాత్ సంసారసముద్రాత్ ఉత్తారాయ ఆచార్యస్య భూమికాం వేషం కదాచిత్ విత
నసుకృత పరిపాకదశాయాం భజతే ఆత్మసాక్షాన్నారాయణో దేవః ఆచార్య[illegible]స్వహరిః సాక్షాదిత్యాది ప్రమాణానుసంధే[illegible]యాని ॥౨౨॥ అరుషై ఆరుయ

అధికార౨౧ అథాచార్యకృత్యాధికారః సంగృహ్యతే అధిభగిమిషు ఇతి త్రిధామ్నః సర్వేస్వరస్య దివ్యం అప్రాకృతం ఆద్యం ధామ పరమం పదం అధిభుజి గమిషుః
ప్రపత్తుమిచ్ఛన్ ఆచార్యః సదాచార్యైః శ్రుతాభిః శాస్త్రవిహితాభిః వివిధాభిః సద్బుద్ధిత్వసాధుసేవ్యత్వాదిరూపేణ వివిధాభిః పరీక్షాభిః శోధితే త్వపి
౨౦ పాత్రే పాత్రభూతే కస్మింశ్చిత్ సచ్ఛిష్యే త్వపి తేనైవ శిష్యలక్షణాదౌ లక్ష్యం వ్యఖ్యాతే అనఘసు నిర్దోషేషు స్వగుణాన్ ప్రదర్శయా ముద్భవదశాయాం ఆపా
తన్నేహం యథా భవతి తథా నిరపాయం అనవధి భూమ్నా దయాపాయరహితం సంప్రదాయ ప్రదీపం ప్రదిశతి శశ్వదనఘమాన్ కిం కిం బహునా ప్రవాహం స్యం భిగమిషుః కుత్రచిత్

20

అధిభిగమిషురాద్యం ధామ దివ్యం త్రిధామ్నః శ్రుతివివిధపరీక్షాశోధితే త్వపి పాత్రే అనఘగుణదశాయామావహేత్ స్నేహ
మాచార్యః ప్రదిశతి నిరపాయం సంప్రదాయప్రదీపం ॥౨౦॥ నిరవధిదయాదివ్యోదన్వత్తరంగనిరంతరైర్నియమయతి యశ్శి
ష్యాన్ శిష్టైః స్వైర్గుణైః సంక్రమైః అవరమగురోరాజ్ఞాపారంపరీ పరవానసౌ పరివహతాం స్వల్లక్షైణాస్వమప్యభిరక్షతి ॥ ౨౧ ॥ - - -

శోధితే పాత్రే స్నేహం వర్తిన్యక్షిప్య దీపమారోపయతీతి ధ్వనిః ॥౨౦॥ అథాచార్యస్య శిష్యభగవదాజ్ఞాసిద్ధిరావహా నిరవధిదయేంతి నిరవధిదయా
ఉత్తాల భగవద్దయా స్యైవోదన్వాన్ తస్య తరంగవత్ నిరంతరైః ప్రతివాంత్తైః గుణానామాత్మగుణానాం శేషత్వపారతంత్ర్యాదీనాం సంక్రమోయి
షు తైః శిష్టైః క్రమైః యః ఆచార్యః శిష్యాన్నియమయతి ప్రవర్తయతి అవరమగురోః ప్రథమగురోః ప్రథమగురోర్భగవతః ఆజ్ఞాపారంపర్యాః
ఆజ్ఞారూపశ్రుతిస్మృతిసమూహాస్య పరవాన పరతంత్రః అసావాచార్యః ఇహాపి లావిభూతౌ తాన్ పునః శిష్యానివనాభిరక్షతి కిం తు తల్లక్షైణా శిష్యశిష్యానాపాలనస్యమపి ఆత్మా

అధికా॥
౨౧ అథనిగమనాధికారః సంగ్రహ్యతే కరవదరేతి ఆచార్యదృష్ట్యా ఆచార్యకటాక్షేణ ముషితః నిరాకృతః నిఖిలమోహో యస్య సః కరవదరితం వదరఫ
లవద్విశద్రీకృతవిశ్వం యస్య సః మూలమంత్రః ఆదిర్యేషాం ఆదిశబ్దేన ద్వయచరమశ్లోకయోర్గ్రహణం తదర్థానుష్ఠానపయోగః యస్య సః సగుణాస్సు ఆత్మ
గుణోపేతస్వవిషయస్సవిశేషస్సనిష్ఠా సత్యాం సంప్రదాయం ప్రయచ్ఛన్ సుచరితం సమాశ్రయస్సూత్ర రకాలేనవృత్తిః స్వైవశ్య లవమయాచిత్ ఉపనతం తద్వరతత్తే
శిలవహోర్ర్ అనేనశిలవారవృత్తిశ్చ సూచితా తాదృశః కశ్చిదస్తి వెల్ సూరిభిర్వృంద్వైరపి అభివంద్యో భవతి ॥౯॥ యది సావర్ణ్యమపవసాం ఇతి రాచవచసాం మా
వృత్తిభిర్మ్నః వనం నిర్విష్టం గతం నతు విషయాంతరైః వాసరాః నిర్ధూతః నిరాకృతః ఇతరపారతంత్ర్యమేవ నిరపూ నరకవిశేషో యేషాం తే తథా సంతః సుఖాని
తాః సతాంనాథయామునమునిప్రభృతీనాం ప్రసత్తిమనుగ్రహం అంగీకృత్య అశిరసా ఆసతాం అద్యావధ్యకృచ్ఛవృత్తి నాంగవ్లేపి నివాపి తత్ర శేషపుష్పపరిశిష్ట ఆ
యుష్యేభవన ఇతి యావత్ శేషిణో; ఉభయవిభూతిశేషిణోః దంపత్యోః శ్రీశ్రీనివాసయోః దయాదీక్షా దయయా కృతా మోక్షయిష్యామీతి సంకల్పరూపాం
దీక్షామదీక్షామహో ప్రత్యక్షమాగావహామః ॥౯॥ అథస్వకృత ఉపగ్రంథసహస్రకృతేషు అపయోగం దర్శయతి స్తోత్రాణి తిచగదసంశతత్రీం స్తోత్రాణి నింది

2| కరవదరితవిశ్వః కశ్చిదాచార్యదృష్ట్యాముషితనిఖిలమోహో మూలమంత్రాదియోగః సగుణవిషయసిద్ధ్యై సంప్రదాయం ప్రయచ్ఛన్ సుచరితశిలవారి[illegible]సూరి
వృందాభివంద్యః ॥౯॥ నిర్విష్టం పతి సావర్ణ్యమవచసామావృత్తిభిర్యైః వనం నిర్ధూతేతరపారతంత్ర్యనిరయానీతాః సుఖం వాసరాః అంగీకృత్య సతాం ప్రసత్తి
మసతాం గర్వేపి నివాపి తత్ శేషా[illegible] శేషిదంపతి దయాదీక్షాముదీక్షామహో ॥౯॥ స్తోత్రాణి నిందిమమస్మదుక్తిమథవా సాధుం సమాధం బుగత్ కింన ఖింనమనంత
చింతనరసైస్సు స్వైపరం తస్మ శ్లోకం శిష్యాః శక్తితబుద్ధయః శ్రుతిపథే యేషాం వయం తెంచన ప్రత్నం తోషసమర్పణాన్ వయమిదం సాదం బుద్ర్యైః కిం పర్త్యైః ॥౯॥ ఆస్తిక్య
వాన్నిపితబుద్ధిరనభ్యసూయః సత్సంప్రదాయపరిశుద్ధమనాస్సదర్థేసంక్రేతఫేతరహితస్సత్యస్తృప్తస్సదృత్తనేమనువిధాస్యతి శాశ్వతీనః ॥౧౦॥--

తం సాధుం సుపెక్షితుం సమాధం అసమర్థం సామర్థ్యరహితం భవతి సుస్మైసుస్కితె కైనాపవప్రకంపె అనంతస్య బ్రహ్మణః చింతనం విచారః తదాత్మకైః రసైః భోగ్య
వస్తుని పరం తస్య శోషాం నియమేన తిష్ఠతాం తావతా కిం నః ఖిం నః శ్రుతిపథే వెదమార్గే నిక్షిప్తబుద్ధయః వయం తేషాం శిష్యాః యెంచనః శిష్యాః అదమస్మదుక్తం తేషాం
సంతోషసమర్పణె క్షమం భవిష్యతి సాదం బుద్ధైః కుతర్కవాదిభిః పర్త్యైః కింప్రయోజనమితి యావత్ ॥౯॥ అత్రపాఠార్థివివేపుదర్శయతి ఆస్తిక్యవాన్ శాస్త్ర
విశ్వాసశాలీ నిశితబుద్ధిః శ్రుతార్థధారణాశక్తః అనభ్యసూయః గుణదోషావిష్కరణరహితః సతాం శ్రుతిస్మృత్యవిరోధినా సంప్రదాయేన పరిశుద్ధమనాః నిస్సం
శయప్రదయః సదర్థే సత్సన్నం అర్థవిశేషం బుభుత్సుః సంక్రేతఫేతాపరహితః ఖ్యాతెషు నిస్సారగ్రంథేషు అసక్తః పురుషః యః సః సాశ్వతీం ప్రపు
ఖిం నసంప్రదాయాం సద్వర్తనీం సన్మార్గమనువిధాస్యతి సవర్ణం సమంబుసం ॥౧౦॥ ఇతి కవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వె
దాంతాచార్యస్య కృతిషు అధికారసంగ్రహః సమాప్తః ॥ శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రాయ నమో నమః ॥ రామః రామః ॥

అధికారసంగ్రహంః వ్యాఖ్యా॥

अधिकारसंग्रहः वेंकटनाथाचार्यकृतः सव्याख्यः

२०